

DIN
CUPRINS

Pagina 2

- ACTUALITATEA PENTRU TINERET
 - Gala tinerilor actori
 - „La sugestia dumneavoastră”
 - Vă recomandăm

■ Scriitorul tânăr la maturitate

- Mircea Nedelciu: „Nu cred în solitudinea absolută a celui care scrie”

Pagina 3

Pagina 5

- Cronica literară de Al. Piru
 - Implicare și edificare
- O privire către cei care vin
 - Cornel Moraru

- Poeme de Traian T. Coșovei și Gheorghe Daragiu

- Proză de Dan Claudiu Tănăsescu

- Secvențe lirice
- Paginile 6-7**

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tineretului

Anul VIII

Nr. 14 (341)

12 pagini — 3 lei

Sîmbătă

9 aprilie

1988

Prietenie și cooperare

Dinamismul politicii externe românești, orientarea fermă a acestei politici în direcția dezvoltării unor benefice raporturi de prietenie și cooperare cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială — ca o contribuție de prim-ordin la nobila cauză a păcii și înțelegerii în lume — își găsesc, în aceste zile ale primăverii, noi și semnificative concretizări în termenii acțiunii exemplare, în spiritul dialogului constructiv. La invitația președintelui Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, în primele zile ale săptămînii în curs, a efectuat o vizită oficială de prietenie în țara noastră președintele Republicii Zair, Mobutu Sese Seko, împreună cu doamna Bobi Ladawa. Situiindu-se în continuarea dialogului desfășurat de cei doi șefi de stat la București și la Kinshasa, recente convorbiri au marcat, prin rezultatele lor rodnice, prin ambianța de stimă și respect reciproc, un eveniment de mare importanță în bogata cronică a raporturilor bilaterale, deschizînd noi și generoase perspective pentru dezvoltarea continuă a acestora, spre binele ambelor țări și popoare, al cauzei păcii și înțelegerii în lumea întregă.

Cronica politică a săptămînii înscrisă, la loc de frunte, pe linia unei perfecte continuități de gînd și faptă în viața internațională, noul itinerar de pace și colaborare început de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu în Indonezia, Australia, Vietnam și Mongolia. Itinerar care a prevăzut, de asemenea, desfășurarea unui fructuos dialog pe pămînt pakistanez, la Karachi, între președintele Nicolae Ceaușescu și președintele Mohammad Zia-ul Haq.

La data apariției revistei noastre, se află în plină desfășurare vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Indonezia. Jakarta, îmbrăcată în straie sărbătorești, a făcut o primire deosebit de călduroasă inălților oaspeți români, elocventă mărturie a stimei și aprecierii, a prestigiului de care se bucură, și pe aceste îndepărtate

„SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Copilărie fericită

Fulgurări

Primăvara îndrăgostiților

Intreg universul are suflet de romaniță —
Respiră ca puiul de rîndunică la-ntiul
Lui zbor; strada mea se gătește
De plajă,
Pistruiața — tot mai peștită;
Eu mă fac împăratul libelulelor
Cu motor; vă privesc deocamdată
Cu ochi de ciuperci
Ce-ntiia oară obosesc de lumină
Din anotimpul geometric
În care — albină — încerci
Sprijinirea de faguri
Cu întreaga stăpînă; o să mă joc
De-a-nflorirea, de-a rodul și de-a
Mierea culeasă; apoi, de-a frunzele
De pe podul lui Apolodor,
Cînd oricărui culori fi-i-va teamă
Să intre în casă,
Iar puiul de rîndunică
Se rănește de-un nor.

DIM. RACHICI

A existat și există dintotdeauna o tainică legătură între mișcarea universală a materiei și anotimpurilor și dialectica interioară a ființării dintr-un noi. Altfel spus, există nebănuite și frumoase conexiuni între devenirea naturii și devenirile interioare — ale gîndului și sufletului. Și nu e de mirare, deci, ca la ceas de primăvară calendaristică și astronomică să se deruleze, în spațiile misterioase ale lăuntrului poetului, o tot atît de feerică și dezlănțuită primăvară care își mută, treptat, esențele, culorile, mugurii și florile în cuvinte. În cuvintele măiestru adunate, imbinat, făcute să dea acel unic și original suflet și trup al lirismului și al metaforei.

La cumpăna de zodii și în miez de anotimp al dezlănțuirii pe toate coardele și pe

toate diapazoanele a vegetației pur din natură, ea, primăvara din cuvinte, se conectează la scara universului uman și la scara iubirii de patrie, cu tot ce înseamnă

la fruct, în ceasurile de vis și de gînd ales, în clipele cînd aripa inspirației l-a fulgerat cu trecerea ei.

Patria — vatră a nașterii și vatră a devenirii necon-

mirifică, spre a-i arăta drumul și steaua după care să se călăuzească în năzuința lui de a da cel mai convenit dintre cele mai convenite străie iubirii de pămînt, de oameni, de tradiții, de prezent și de viitor, dar mai ales iubirii față de rivna noastră, a tuturor întru desăvîrșirea, zi cu zi și ceas cu ceas, a temenicului miine către care ne ard neconținut gîndul și inima.

Conerată la primăvara cosmică și la cea din calendare, primăvara din cuvinte ne bate tuturor celor ce scriem, dar mai ales poezilor, la ușă aidoma unui colind prin care se aude însăși vocea patriei. Să-i deschidem deopotrivă sufletul, gîndul și inima!

FLORENTIN POPESCU

O tainică legătură

creștere și împlinire și frumusețe a ei.

Întru patrie și pentru patrie își crește primăvara din cuvinte toți caișii și toți merii, toate magnoliile și toate lălelele ei pe care poetul, mîngîiat de lună și bătut pe umăr de stele, le-a sădit, le-a iubit, le-a plivit și le-a vegheat în toată creșterea lor de la sămînță și pînă la frunză, de la tulpină și pînă

nite, patria — vatră a tuturor viselor ivite pentru a fi împlinite, vatră a tuturor luminilor, fărîm al tuturor desăvîrșirilor noastre întru frumos și bine, întru gînd curat și limpede ca apa izvo- rului din Carpați, intră — iat-o! acum, în ceasul primăverii cosmice și al celei calendaristice — în primăvara din cuvintele poetului. Intră acolo precum o pasăre

Pagina 9

- Dezbateră noastră
 - CUM SE CIȘTIGĂ UN MARE PRESTIGIU ARTISTIC

CORUL DE COPII AL
RADIOTELEVIZIUNII
ROMÂNE

■ Poșta (ne)secretă
a redacției

- Vorbiri și convorbiri cu Lucian Avramescu

Pagina 10

Pagina 11

- Serialul nostru
 - Borges despre Borges
- Pași prin bătătura planetei
 - Miracol și realitate

Prietenie și cooperare

(Urmare din pag 1)

meleaguri, președintele Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu, politica României socialiste consacrată prieteniei și colaborării între popoare, soluționării juste și viabile a marilor probleme ale epocii contemporane. Debutind sub asemenea auspicii favorabile, dialogul la cel mai înalt nivel româno-indonezian îmbrățișează un bogat spectru de probleme, accentuând îndeosebi asupra intensificării colaborării economice și tehnicoștiințifice, a sporirii volumului schimburilor comerciale dintre cele

două țări. Ambianța prietenească în care se derulează convorbirile de la Jakarta, voința exprimată de ambele părți, privind ridicarea la un nivel superior a raporturilor noastre, sint în măsură să întărească aprecierea că vizita înaltei solii românești în Indonezia se va solda cu rezultate pozitive, rodnice, că ea va marca o contribuție valoroasă la dezvoltarea legăturilor bilaterale, la cauza păcii și înțelegerii în lume.

Se află, așadar, în plină desfășurare, o nouă și importantă acțiune de politică externă românească, urmărită cu viu interes și

profundă mândrie patriotică de întregul nostru popor, de tinăra noastră generație. O acțiune de larg ecou, care polarizează, de asemenea, interesul opiniei publice de pretutindeni. Pentru că, dincolo de semnificațiile lor pe plan bilateral, vizitele din aceste zile ilustrează, o dată în plus, valoarea dialogului constructiv, pun în lumină teze și aprecieri legate de situația internațională actuală, evidențiază soluții și puncte de vedere comune pe calea edificării unei lumi a păcii, progresului și colaborării, mai bună și mai dreaptă pe planeta noastră.

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Gala tinerilor actori

Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist — Biroul de Turism pentru Tineret, în colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste și Asociația Oamenilor de Artă din instituțiile teatrale și muzicale, organizează în perioada 16—21 iulie 1983 cea de-a VI-a ediție a Gălei tinerilor actori.

La manifestare pot participa: actori profesioniști în vîrstă de pînă la 35 de ani cu recitaluri individuale sau de grup (cel mult trei persoane), studenți de la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică București și Institutul de Teatru din Tg. Mureș cu recitaluri individuale, recitaluri de grup și spectacole.

Repertoriul va cuprinde creații artistice din literatura românească sau universală de valoare, poezie, proză, fragment dramatic, piese de teatru, care să se circumscrie obiectivelor de formare multilaterală și educație estetică a tineretului.

Pînă la 15 iunie 1983, participanții vor depune la Agențiile județene B.T.T. fișa de înscriere însoțită de o fotografie și două exemplare dactilografiate ale textelor recitalului individual sau de grup: textul va fi avizat de conducerea teatrului și de Comitetul județean de cultură și educație socialistă.

Organizatorii, unele ziare și reviste de cultură, Stațiunea tineretului Costinești, vor acorda premii și diplome.

Cenaclul „Nichita Stănescu”

În a treia marți din fiecare lună, la orele 18.00, se desfășoară cu regularitate sesiunile Cenaclului „Nichita Stănescu”, al Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu” din Capitală. Sesiunile își propun să aibă un program variat, la ele participînd un public din ce în ce mai numeros (ceea ce constituie o confirmare a audienței, a nivelului intelectual în continuă creștere). Își dau concursul scriitorilor consacrați, debutanți sau unii aflați chiar în pragul publicării. În cuprinsul ultimelor două sesiuni conduse de criticul Victor Atanasiu, au citit poezii Carmen Duvalma, Mihail Antonescu, Andrei Stomff și prozatorul Radu Pintea. De asemenea, au fost prezentate publicului volume recent apărute, semnate de Radu Vaida și Dan Radu Stănescu.

Ultima sesiune a prilejuit revelarea unui talent și în afara spațiului literaturii: este vorba de foarte tinăra soprana Anca Hirjoghi. În cadrul întîlnirii viitoare, care va avea loc în seara zilei de 19 aprilie, vor citi Alexandru Duran (poezie), Mihaela Arion și Vlad Popescu (proză). Vor fi prezentate plachete de debut ale tinerilor poeți Dan Lucian și Aurel Sibicicanu.

Un sculptor al esențelor

Cuțitînd o sculptură geometrizată, axată pe reprezentarea trăsăturilor esențiale și lipsa detaliilor, Grigore Patrichi-Smulți înregistrează o experiență nouă în sculptura caracterizată de mișcare și ritm. Aflat la cea de-a șasea expoziție personală, artistul propune prin cele 30 de sculpturi prezentate la

Galeria de artă Orizont un mod original de vizualizare a temelor, în special prin evidențierea liniilor de fugă și a relie-

fului, prin promovarea volumelor și a proporțiilor. Executate din materiale diverse, lut, pia-

Lecturi fundamentale

Baltagul

În lunga și bogata sa viață, Mihail Sadoveanu a scris, fără nici o exagerare, o bibliotecă întreagă. Rînduri de cărți, zeci și zeci de ediții petrecute de pana harnică și ochiul vulturos al prozatorului împătimit de poezie. Zece mii de pagini? Prea puțin zis. Cincisprezece, douăzeci, douăzeci și cinci poate treizeci de mii de pagini asternute, cu un talent proteic, o dată, de două ori, de zece ori cu scrisul unui om care stăpînește un teritoriu literar de excepție. El, M. Sadoveanu a dat o definiție limpede spiritualității noastre, a prins contururile și nervurile psihologiei noastre, a reconstituit în literă, propoziție, frază, profilul nostru moral. Vibrant patriotism exprimat printr-o originalitate profundă a creației, Sadoveanu — adinec cititor de mituri românești. I-a fost dat ca dintre atîtea cărți, cea mai mică dintre ele, cu subiectul cel mai puțin nou, să-i fie capodoperă, „Baltagul” n-are, în aparență, cine știe ce volute artistice, n-are nici sute de pagini, și totuși e o carte neobișnuită prin temă, prin originalitatea limbajului, prin într-adevăr uluitoarea (alchimice mecanisme) transpunere a unui fapt divers în mit. Sau a mitului în fapt divers. Cu o inegalabilă știință a interpretării și prin aducerea în prim-plan a unei umanități nemuritoare. „Baltagul” este povestea pe care Sadoveanu a știut s-o spună cel mai bine, cel mai scurt și mai dens într-o tentantă și încâpătoare limbă românească păstorită prin veacuri de chiar eroii săi. Apărut în 1930, „Baltagul” a cunoscut aproape 20 de ediții și a intrunit referințe critice semnate, printre alții, de G. Călinescu, Perpessiciu, E. Lovinescu, T. Vianu, Al. Piru, Aurel Martin.

tră, marmură, grafit, lemn, ghips patinat, sculpturile sint caracterizate de o puritate austeră. Grigore Patrichi-Smulți a creat și sculptură monumentală în cadrul simpoziunilor desfășurate la Măgura, Arcus, Lazărea. Hobita și este un demn continuator al tradiției brâncușiene, prin relația dintre simplitatea formei și esența realității, sculptura sa fiind profundă, liberă și luminoasă. (F.P. Micsan).

„La sugestia dumneavoastră”

Un foarte numeros public a ținut să asiste, de curînd, în Sala Radioteleviziunii Române din strada Nufierilor, la înregistrarea emisiunii „La sugestia dv.”, care și-a cîștigat de cîțiva ani o binemeritată popularitate în rîndul radioasculțătorilor. A fost o emoționantă întîlnire cu primăvara românească, de la culorile pictorului Vasile Grigore, prezent cu o expoziție ad-hoc în holul sălii și pe scenă, în dialog cu spectatorii, la farmecul poeziei în rostirea actriței Leopoldina Bălanușă, de la noutățile furnizate de pe șantierul celei de-a treia magistrale a metroului bucureștean la interesante rezultate ale cercetării științifice românești din lumea plantelor.

Bucuriile muzicii ne-au fost dezvaluite încă o dată de harpa lui Ion Ivan Roncea și grupul coral „Song”. A avut loc pe scenă și o adevărată paradă a celor mai populari interpreți și formații de muzică ușoară românească.

Un debut de bun augur pe scenă al emisiunii „La sugestia dv.”, la reușita căreia au contribuit și verva prezentatorului Viorel Popescu, precum și pro-

fesionalismul colegilor săi Victoria Andrei, Ioana Cristea, Nicolae Mihai, Titus Andrei.

Vă recomandăm

● La cinematograful „Scala” are loc pe 11 aprilie, ora 18, premiera filmului pentru tineret și copii „Uimitoarele aventuri ale muschetarilor”, lung metraj realizat de Victor Antonescu în cadrul studiourilor „Animafilm”.

● La Teatrul dramatic din Baia Mare, Ioan Ieremia semnează regia și scenografia premierei „Excursia” de Th. Mănescu. Interpreți: Tzenca Velceva, Lucian Prodan (debut), Radu Dimitriu. Acelasi regizor va prezenta la sfîrșitul lunii aprilie premiera „Ciudatul rol al întîmplării” de Ion Băiesu, iar la începutul lunii mai „Păpușarii echi” de D.R. Popescu.

● Sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, A.T.M. și Teatrul din localitate va avea loc, între 11 și 17 aprilie, la Oradea, „Gala teatrului scurt” — manifestare de nivel național înscrisă în programul Festivalului național „Cîntarea României”.

● Între 21 și 24 aprilie are loc la Pitești „Reuniunea studiourilor teatrale”, manifestare organizată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Consiliul județean de cultură, A.T.M. și Teatrul din Pitești. Vor susține spectacole Teatrele Naționale din București, Craiova și Tirgu Mures, teatrele din Pitești, Ploiești, Sibiu, Studioul Institutului de teatru „I.L. Caragiale” și Teatrul Mic. Vor participa formațiile de amatori ale Casei de cultură a sindicatelor din Pitești și Clubului sindicatelor din comerț București.

● Teatrul de Comedie prezintă premiera „Regele Ioan” de Shakespeare în regia lui Grigore Gonța și scenografia lui I. Popescu Udriște.

● Pe scena Teatrului din Sfîntu Gheorghe se joacă premiera „Din lumea lui Cehov”. Scenariul și regia Constantin Codrescu. În rolurile principale: Oana Ștefănescu, Ionel Mihailescu, Constantin Cotimanis.

● Pe scena Teatrului dramatic din Galați mine are loc premiera spectacolului „Femeia îndărătnică” de Shakespeare în regia lui Gh. Jora și scenografia Nadinei Scriba. În rolurile principale: Claudiu Stănescu, Lilianna Lupan, Maria Eremia.

● Premiera Teatrului din Botșani este „O femeie drăguță cu o floare și ferestre spre Nord” de E. Radzinski, în regia lui Laurian Oniga.

● La Arad s-a prezentat în premieră „Joe dublu” de Robert Thomas în regia lui Dan Neșulea, cu Ion Costea în rolul principal. În repetiții finale se află următoarea premieră a teatrului, „Fetele Didinei” de Tudor Mușatescu.

● Și pe scena Teatrului din Satu Mare a avut loc o premieră recentă: „Patima roșie” de M. Sorbul în regia lui Kovács Levente și scenografia lui Maghyar Attila. În rolurile principale: László Szuszo și Papp Eva. (Liana Cojocaru).

Ce e nou la teatru

Interlocutor azi

Lucia Nicoară

TIMIȘOARA

— Stimată tovarășa director, Teatrul Național din Timișoara este organizatorul celei mai prestigioase competiții de profil din țară: „Gala dramaturgiei românești actuale”. Succesele obținute la cele patru ediții atestă o preocupare consecventă pentru abordarea creației contemporane...

— Credem că nu numai pentru un Teatru Național, cum este teatrul nostru, dar pentru oricare alt teatru de pe cuprinsul țării, promovarea repertoriului românesc și mai ales a celui de actualitate, trebuie să reprezinte un act de direcție a întregii activități artistice, cheia de boltă a întregului său program ideologic și estetic.

O privire atentă relevă faptul că literatura dramatică românească a ultimilor ani este una viguroasă și nuanțată, o literatură a afirmării ferme, puternice, a valorilor autentice, pozitive, ale lumii noastre, valori umane, morale. O literatură care s-a constituit într-un seismograf fin și sensibil al unor probleme „la zi”, facilitînd prin comentariul evenimentelor, dar și prin atitudinea clară față de ele, necesarul proces educațional.

— Valoroasele premii acordate de ATM, pe anul 1987, actorilor timișoreni Ion Haiduc, Vladimir Jurăscu, scenografiei Emilia Jivanov și regizorului Ion Ieremia, vin să confirme o îndelungată activitate scenică pentru un public avid de teatru. Cum reușii să țineți cu mai sus stacheta calității?

Care sint orientările repertoriului în această stagiune?

— Prima și cea mai importantă datorie a unui teatru față de publicul său este aceea ca oferta sa culturală să se situeze la cele mai ridicate cote valorice. Din conștiința responsabilității teatrului ca factor educațional, rezultă preocupările noastre pentru calitatea de conținut și formă a spectacolelor realizate.

Preluînd ideea și extinzînd-o, un spectacol nereușit, sau, mai grav, o suită de spectacole scăzute calitativ, pot produce, în sistemul de valori autentice al spectatorilor, fisuri ireparabile.

Am deschis actuala stagiune cu piesa Un bărbat... o femeie... de Ion Băiesu; a urmat Dalbul pribeg de D. R. Popescu, spectacol care a obținut cele mai importante premii la precedenta ediție a Gălei dramaturgiei românești actuale; recent a văzut lumina rampei Răcaala, de Marin Sorescu, dramaturg cu care teatrul nostru se întîlnește prima dată acum; apoi Trei surori, spectacol ce-l va realiza cunoscutul și apreciatul regizor Alexa Visarion de la Teatrul Giulești, și Don Juan de Moliere în regia tinărului Dragos Galgoțiu, (aceste două colaborări regizorale reprezentînd tot alictea noutăți, dar și, sperăm, evenimente ale teatrului nostru); în sfîrșit, Commedia dell'arte — o adaptare și prelucrare de Gheorghe Stana după texte originale ale acestui gen de teatru, spectacol ce va fi pus în scenă de Ion Ieremia. Dominanta acestui program o reprezintă prevalența dramaturgiei românești.

— Este prematur să vă întreb dacă ați început pregătirile pentru noua ediție a „Gălei”, din anul 1989?

— Nu, întrebarea nu este prematură, pentru că cea de-a V-a ediție a Gălei reprezintă și pentru noi un gînd persistent. Chiar dacă nu am început pregătirile efective, organizatorice, am stabilit titlul piesei cu care vom intra în competiție în 1989, o premieră pe țară, calitatea prezenței noastre în toate edițiile anterioare, în ultima în special, obligîndu-ne moral la păstrarea nivelului ridicat al stachetei valorice, ceea ce se poate obține doar cu o pregătire temeinică, responsabilă, din timp.

GEORGE SCHINTELE

Fotografie de FLORIN IARU

Mircea Nedelciu

„NU CRED ÎN SOLITUDINEA ABSOLUTĂ A CELUI CARE SCRIE”

— La prima tentativă de a-ți lua acest interviu ai avut timp să-mi povestești doar următoarea scenă pe care îmi îngădui s-o reproduc cititorului: Nedelciu Junior (Mugur, pentru prieteni) convertează cu bunicul său. Prezența tatălui este trecută cu vederea în spiritul desăvirșitei obiectivității de care numai copiii sînt în stare: „— Papu, Sadoveanu e un scriitor mare?” — „Da, e mare!” — „De ce e mare?” — „Pentru că e clasic.” — „Și Coșbuc e un scriitor mare?” — „Da, și el e clasic.” — „Da’ tata e clasic?” Clasicitatea ți-o va conferi cu siguranță posteritatea. Ceea ce știi în acest moment este că ești un scriitor de succes, că mulți critici te consideră șef de promoție, cap de generație, exponent de frunte al noului val etc. Realitatea te confirmă ca fiind cel mai reprezentativ dintre — hai să le zicem — prozatorii tineri ajunși la maturitate. Ce părere ai?

— Dacă mă întrebi ce fel de scriitor sînt, îți voi spune că sînt un scriitor tînăr încă în viață. Dacă obiceiurile de azi se mai păstrează vreo 50 de ani și eu mai trăiesc tot atât, am toate șansele ca și la 88 de ani să fiu numit cu nonșalanță scriitor tînăr de criticii de toate vîrstele.

— De ce ești răutăcios?

— Păi, hai să recapitulăm împreună vîrsta la care au debutat scriitorii ca Marin Preda (26 ani), Nicolae Velea (23), Fănuș Neagu (27), D. R. Popescu (23), Mircea Ciobanu (26). Cel din generația mea și-au văzut primul volum tipărit la 30 de ani (Sorin Preda, Al. Vlad), 32 de ani (Agopian, Crăciun, Cușnarencu), 33 de ani (H. Stănculescu), 37 de ani (Lăcustă, Horasangian). Media de vîrstă a celor cuprinși în volumul colectiv „10 prozatori” apărut la Albatros în 1987 este de 36,7 ani. Oare toți aceștia s-au apucat atât de tirziu de scris?

— Tu ai avut un debut fulminant cu „Aventuri într-o curte interioară”, carte premiată și de C.C. al U.T.C., și de Uniunea Scriitorilor. Aveai 29 de ani. Faptul acesta nu te contrazice cumva?

— Situația de care vorbim are efecte bune și rele. Să începem cu cele bune: debuturile sînt în general semnificative. Sînt și cărți serioase, bine puse la punct tematic și tehnic, vădînd o mare siguranță în utilizarea procedeei literare, ori cărți fără șansă ale unor prozatori ce nu mai pot produce surprize. Rău e că dispăre gustul pentru experiment, non-conformismul creator.

— Fiindcă veni vorba de experiment, ești în stare să scrii pentru această pagină a Suplimentului un roman de o filă?

— Cred că da, dar văd că schimbî vorba tocmai cînd ajungem la subiect: Unde sînt scriitorii cu adevărat tineri?

— În urmă cu mulți ani, cînd s-a înființat Suplimentul, tu ai fost primul lui corector. În acea vreme — depășindu-ți atribuțiile! — ai publicat în paginile lui cîteva texte cu totul remarcabile. N-ai vrea ca întrebarea aceasta cu scriitorii tineri să fie un pretext pentru o revenire a ta, pentru început, cu un articol la rubrica „O privire către cei care vin”?

— Cred că e o idee asupra căreia merită să meditez.

— Atunci să continuăm. Care sînt problemele tale ca autor a cîinci cărți și aflat la doi pași de 40 de ani.

— Sînt mai ales probleme individuale. Vreau să spun, probleme ale creației individuale. Iată, pînă nu demult poziția mea de lucru presupunea că acțiunea de a scrie este un fel de antroponie. Scopul scrisului ar fi transformarea omului. De aici toate diagnosticile privind starea cititorului, sociologia mediilor culturale, tehnicile și metodele de implicare a cititorului în operă și controlul efectelor asupra conștiințelor și afectivității. Nu-mi pare deloc rău că am „cercetat” în această direcție. Am aflat multe despre funcțiile de manipulare pe care arta le poate avea și care sînt adesea exploa-

tate de forțe din afara literaturii. Am putut să observ și că arta poate întări sufletul și mintea împotriva manipularilor de tot felul. În ultima vreme cred că tot mai multă convingere că totuși literatura este o căutare individuală de adevăr despre om, iar funcția asta „antropogenetică” este colaterală. Vreau să spun că omul este o minune a universului așa cum este el. Știe singur să se formeze și să reziste manipularii. Literatura poate, cel mult, să stimuleze autocunoașterea și asta nu e puțin lucru.

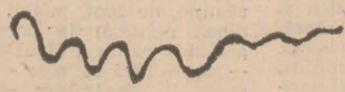
— Imi dai voie să încerc o clarificare a ceea ce am înțeles de aici? Deci, literatura este un mijloc de manipulare a omului spre un teritoriu unde nu poate fi manipulat. Ce dovezi ai că textul tău are această calitate?

— Metaliteratura, cîtă există în cărțile pe care le-am scris (și există, încă de la prima carte) are tocmai rolul de a atrage atenția cititorului că nu trebuie să se lase manipulat de mine, e o continuă declarație că am nevoie de el numai atunci cînd e o conștiință liberă, un om care gîndește cu propriu-l cap.

— Ultima ta carte, „Tratament fabulatoriu”, a surprins pe mulți prin voluminoasa lui prefață. De ce a fost necesară o asemenea prefață de autor?

— Sînt mai multe nuanțe în întrebarea asta. O voi detalia. Întîi ar fi așa: de ce un procedeu literar nespecific romanului, nici măcar prozei, este introdus într-o construcție narativă pe care o subintitulăm roman? Ei, da, în acest caz surpriza ar exista numai pentru cei care au prejudecata purității formelor. Dar asta e o prejudecată ce se clatină demult, de la Tristram Shandy — dacă ne

păstrăm în mulțimea de opere subintitulate roman. Ba încă și Balzac, exemplul cel mai la îndemînă de romancier care folosește numai procedee romanești, îndrăznește să-și înceapă romanul *La Peau de chagrin* cu următorul motto:

care este un citat (dealtfel destul de aproximativ) din Sterne, *Tristram Shandy*, capitolul CCCXXII. O fi fost o surpriză pentru cititorul de acum cîteva veacuri să găsească într-o operă literară un procedeu neliterar? Poate. Dar prejudecata purității mijloacelor s-a clătinat. De ce s-o reinnoim azi și să ne prefacem surprinși? Chiar în *Tratament fabulatoriu* am introdus și un alt procedeu „neconvențional” — o fotografie. În loc să descriu o șatră prefer să-i dau poza. Ei, și? Afirmația, deja banalizată, că romanul este un gen proteic, nu se mai referă la formele lui? Se aplică doar la „formele conținutului”?

De aici decurge al doilea sens al întrebării. Care-i scopul folosirii acestui procedeu anume? Pentru că prefața, în accepția generală a cuvîntului, are o funcție dublă: de mediere între operă și lume și de tampon între aceleași. Revenind la prefață, ea ar fi o surpriză pentru cei care nu cred că literatura este atât de agresată în era tehnologică, o surpriză pentru utopici. Dar eu nu sînt utopist.

— La scriitorii numiți textualiști, ceea ce devenise caracteristic era tocmai ancorarea în cotidian, în real, miza pe un umor de diverse faturi conținut în acestea. De ce, deodată, te desprinzi de ei, îndreptîndu-te spre fantastic, metafizic chiar?

FAHRENHEIT 91,4

„Termometrul spune la umbră 33° Celsius...”

CARAGIALE

„De altfel, Ivan Demianici, pe o căldură ca asta, nu este un păcat să fii prost!”

CEHOV

Sfîrșitul lui Iulie. La linia 5 în Gara de Nord a fost tras Orient-Expres-ul. Plecarea la orele 18.30 pe ruta București — Brașov — Episcopia Bihor — Budapesta — Viena — Paris. Peste zi au fost 40 de grade, acum sînt vreo 33, cel puțin. În vagonul 5 sînt cușete de trei locuri. Pasagerii urcă pe o singură ușă a vagonului și, după ce-și instalează bagajele, ies la fereastră să-și admire rudele. Ce spirit de sacrificiu fi animă dacă au venit să ne conducă pe o căldură ca asta! Evantaie, batiste năclăite de sudoare, priviri pleoștite de căldură și susținute pe dinăuntru de cite un zimbet încurajator.

Lîngă fiecare ușă de cușetă, cam la înălțimea privirii unui om de statură medie, scrie: 1—1a—2; 3—3a—4; 5—5a—6 etc. Este numărătoarea paturilor din vagon. Numai că vagoanele noastre moderne sînt și multifuncționale. În cursul zilei paturile se string și pasagerii pot sta pe scaune. Pentru astfel de situații există o altă numerotare a locurilor afișată ceva mai sus, deasupra ușii fiecărui compartiment: 1—6 în primul compartiment; 11—16 în cel de al doilea ș.a.m.d. Confuzii posibile. Ceea ce se și întîmplă cu ultimii sosiți, o familie care a cîștigat excursia la Loto. Ei au paturile 5a și 6, dar își instalează bagajele în primul compartiment fără să le ia în seamă pe ale ocupanților de drept care mai au ceva de vorbit cu prietenii de pe peron. Trenul se pune în mișcare și toată lumea se înghesuie la ferestre pentru o ultimă bezea. Apoi ocupanții de drept ai cușetei unu au surpriza să-și găsească pe be-

neficiarii loteriei instalați pe locurile lor. Iar au vindut aștia două bilete pe un loc, spune cineva. Doar n-o să stăm în picioare atîta drum, noi am plătit, spune altcineva. Du-te, dragă, și vezi dacă mai e ceva liber în vagon, zice o doamnă, repede, pînă nu se ocupă. N-aveți lista nominală a pasagerilor, îl interpelează unul pe conductor. Acesta vinde sticle prăfuite de suc cald. Nu am, spune. Pe la Ploiești, 1 și 1a au reușit să se mute cu tot cu bagaje la 5a și 6. La Brașov e răcoare, astfel că însoțitorul se apucă să-și pună hirtiele în ordine. Pe la Sighișoara, omul C.F.R.-ului constată dezordinea și-i mută pe 1 și 1a de la 5a și 6 la locurile lor. Loteriștii protestează. De ce n-aveți listă? — tot repetă un pasager care nu e în cauză dar iubește ordinea. Să vă fie rușine, spune tovarășa de pe locul 6.

Spre dimineață, după controlul vamal de la Episcopia Bihor, mă gîndesc să notez ultimul cuvînt românesc auzit. Este cuvîntul „listă”. La Budapesta, 1 și 1a coboară. 5a și 6 se grăbesc să se mute pe locurile lor. Trenul staționează pînă spre ora prînzului cînd se atașează la el vagoane venite de la Kiev. Plimbări prin gară și împrejurimi, unii cumpără ghiduri de conversație. Apoi trenul fluieră și singurii doi pasageri care au urcat de la Budapesta în vagonul nostru fac semne cu mina rudelor. Ei au, desigur, locurile 1 și 1a. O aud pe doamna 6 spunînd: „Ia vezi, dragă, cum se spune — listă pe unghurește?” 33° la umbră.

MIRCEA NEDELCIU

— Repet a nu știu cîta oară — dar o voi spune mereu — că eticheta de textualist a fost aplicată grăbit în literatura română de azi. Într-un film al lui Chaplin există o secvență care mi se pare potrivită pentru a ilustra situația scriitorului „textualist” de la noi. Charlot a evadat din pușcărie și se află, îmbrăcat preotește, pe un peron de gară. Un polițist apare în goană alergînd după un bandit care a trecut prin spatele lui Charlot. Acesta, văzîndu-l pe polițist că vine spre el, o ia la fugă, dar polițistul își are urmărirea și îl depășește pe Charlot fără să-l bage în seamă. Nu-l rămîne „preotului” decît să sară într-un picior, prefăcîndu-se că aleargă doar ca să se încălzească. Hoții și vardiștii vor continua să se alerge indiferent dacă noi sîntem textualiști sau nu. Atenția acordată de prozatorii din generația mea cotidianului, realității imediate, dovedește tocmai că ei nu fac din text un înlocuitor al lumii reale. Dar să revenim la relația dintre literatura cotidianului și elementele de fantastic pe care, pe bună dreptate, cititorii le-au depistat în *Tratament fabulatoriu*. Distanța între una și cealaltă nu trebuie să fie niciodată prea mare. În literatura fantastică trecerea de la real la fantastic trebuie să se facă pe nesimțite și cu cit trecerea este mai imperceptibilă cu atît măiestria autorului în cauză este mai de admirat. În ce mă privește nu am astfel de merite pentru că eu nu am lucrat cu un program de „glisare” dinspre real spre fantastic, ci, ocupîndu-mă numai de realitate, am avut surpriza să constat cît de active sînt în ea credințele de tip utopic, deci componente psihosociale pe care în literatură le numim „fantastic”. Pînă și trecutul, ceea ce credem că s-a întîmplat și e consemnat minuțios, se mai poate schimba sub acțiunea utopiilor active în mintea contemporanilor. Sîntem prizonierii utopiei în aceeași măsură în care sîntem prizonierii ai realității fizice. Și atunci, mai este fantastic utopic o desprindere de real sau e o adincire în el? Într-un fel și prefața care protejează romanul este o utopie a relației literatură-societate, chiar dacă ea nu se sprijină deloc pe ficțiune.

— Chiar cu riscul să te enervez, am să insist pe ideea despre care eviți să vorbești. După cite am observat, ești un soț și un tată bun, ai o funcție administrativă în Uniunea Scriitorilor, ai o armată de prieteni care țin la tine într-un mod sufocant, spune-mi cînd mai ai, în aceste condiții, timp să fii singur, tu și scrisul tău?

— Nu cred în solitudinea absolută a celui care scrie. Actul creației nu e chiar atât de individual pe cît se lasă să se înțeleagă. Omul, ca și animalul, nu poate supraviețui singur. Astfel, în orice întreprindere umană, începînd cu procreația și terminînd cu matematicile superioare, omul trebuie să fie cu ai săi. Uneori doar cu gîndul la ai săi sau cu sufletul dar cu ei! Așa s-ar explica și fenomenul acesta mult discutat și, după părerea mea, încă obscur, nebănuit, pe care unii cu simpatie necondiționată, alții cu o furie prea puțin justificată (onorabil), îl numesc generația '80. Dar, despre acțiunea colectivă în actul de creație literară (cenaclu, roman colectiv, experiment) poate altădată...

— Poate cît de curînd! Și, P.S.: Pînă atunci mai perfecționează-ți tehnica! Romanul de-o filă ți-a ieșit de una și jumate. Altfel, am ris cu poftă. Tot așa cum ai ris tu cînd te-am întrebât de ce nu te-ai făcut poet.

GABRIELA HUREZEAN

EDITII

Un clasic arțăgos și vindicativ

Prin publicistică, marii scriitori rămân contemporani cu ei înșiși, pe cînd, prin capodopere — care toate sînt contemporane între ele — trec în ritmul eternității.

Foarte interesantă prin ea însăși, publicistica lui Duiliu Zamfirescu*, caustică și șagace, generată de umori instabile, prin trecerea timpului și aburirea referințelor poate fi citită astăzi ca ficțiune și ca proză curată, deși notele și comentariile lui Ioan Adam și Georgeta Adam fixează sub toate aspectele contextul epocii (primele două decenii ale secolului nostru).

Acest volum VI din seria de Opere, din colecția Scriitori români a Editurii „Minerva”, cuprinde de fapt în două cărți cu coperti diferite zădrăstică și memoriile fragmentare ale autorului Vieții la țară. Desigur, publicistica și memorialistica merg împreună, pentru că deseori percepția jurnalistică a realității imediate declanșează obturatorul evocativ al memoriei. Cu atât mai mult cu cît Duiliu Zamfirescu nu a lăsat un Jurnal și nici Memorii — acestea sînt, de fapt, portrete polemic-vindicative — dar a fost animatorul extraordinarului roman epistolar instituit cu Titu Maiorescu, publicat de Emanoil Bucuta încă din 1937.

Primele trei texte din prima parte, Poporanismul în literatură, O piatră în baltă și Nicanor & C-ic, nu sînt decît celebre polemici. Cu Titu Maiorescu, Octavian Goga și „Viața românească”, ale căror circumstanțe sînt foarte cunoscute și au intrat în manualele școlare. În esență, Duiliu Zamfirescu era acuzat de aristocratism, individualism și estetism, de desconsiderare a poporului, într-o țară bazilar rurală și eminate agricolă din punct de vedere economic. Citite cu ochi rece, și nepărținire critică observăm că Duiliu Zamfirescu nu a făcut asemenea afirmații și cu îngroșarea unora dintre postulatele sale de către preopinienții săi avea motivația conjuncturală. Mișcarea poporanistă, în ascensiune, avea nevoie de un suport polemic pe care contradicția cu un exponent al „ciocismului” i-l oferea din plin. Numai că, la ora aceea, nimeni nu definea prea exact termenul de poporanism, susținut deoptrivă de „aristocratul” Maiorescu și de „țăranul” Coșbuc. Austeră personalitate, integrată culturii și imediatății, Duiliu Zamfirescu spunea foarte clar: „polemica personală imi repugnă” dar bănuia probabil că afirmațiile sale vor stîrni măcar nedumeriri și interogații. „Dar să vedem simbul judecării asupra poporanismului care a declanșat războiul confirmării unui academician. Astăzi se pare că Duiliu Zamfirescu spunea lucruri de bun simț și că lăsa libertate pluralismului opțiunilor. Cităm „în extenso”: „În prefața baladelor din 1852, Alecsandri zice: „Românul e născut poet!” Această zicătoare sentențioasă a fost mîngăierea multor medioerități, și nu s-ar cuveni să ne oprim la dînsa dacă n-ar constitui afirmarea solemnă a unei inexactități. Românul, ca popor, nu e nici mai mult nici mai puțin poet decît alt popor. Materialul său folcloric este interesant; el poate fi considerat chiar ca produs estetic, dar de îndată ce se ridică la această onoare, încetează de a mai fi anonim și deci nu mai are caracterul unei dovezi stăruitoare asupra sufletului mulțimii. Dealtmînteri, chiar literatura scrisă nu dovedește mare lucru despre firea unui popor...”

În continuare, Duiliu Zamfirescu vorbește de contradicțiile și impreciziile prin care citeva mari opere literare nu sînt exponențiale și nu susțin specificul național englez și, în continuare „...dacă românul ar avea dreptul să nu fie ceva, el ar putea să nu fie poet. Ceea ce nu l-ar împiedica de a fi om de omenie și de a avea calități etice, cari, din punct de vedere al rasei, au o valoare cu mult superioară nestatorniciei iritabile a poetilor”. Ultimile fraze din discursul de recepție la Academie sînt de generalitate și bine intenționate.

Contrar declarațiilor sale, Duiliu Zamfirescu a fost un redevabil polemist și publicist foarte frecvent în

răspăr cu evidențele și credințele comune. Istoria literară — dintr-o morală de comensurabilitate a personalităților — nu i-a dat dreptate în nici una dintre polemicele sale, deși în asemenea contradicții, detașarea conduce la opinia că... toată lumea are dreptate. Duiliu Zamfirescu n-are nimic împotriva poezității native a românilor, dar completează ideea romanismului cu umanitate morală. S-a spus că atunci cînd Goga elogia pe țăran, Duiliu Zamfirescu — suflet alogen și arendaș — a adus contraponderea boierului de țară, pozitiv. Textele dovedesc, în bună parte, contrariul.

Era lucid, spirit critic „rău” — în sensul bun al cuvîntului —, nu se scîlda în apele căldute ale naționalismului, nu se împăca cu judecățile simpliste, nici cu disparitățile apodictice ale claselor agrariene. Infatuările, acrele de superioritate, ironia vindicativă, futilitățile — anticipativ, aproape camilpetresciene — sînt simpatice. Bineînțeles, la scriitor și postum, în absența personajului.

Ceea ce numim publicistica lui Duiliu Zamfirescu rămîne, de fapt, modul lui de implicare (prin atitudinea politică) în istoria contemporană. Autorul pretinde că nu a făcut politică niciodată, dar a făcut — poate fără să vrea — întotdeauna. Omul acesta — acum îl parafrazăm — care era o inteligență de mina întâi, a jucat un rol de rangul doi pe eșichierul politic iar, finalmente, onorurile, Academia, gloria, tot de la literatură i s-au tras. El recunoaște drepturile altora de a avea alte puncte de vedere și pluralismul atitudinilor: „Academia trebuie să rămînă templul adevărului și al frumuseții: artă pentru artă și știință pentru adevăr. Tot restul nu există. De-aș trăi trei vieți și de-aș ști că nu ajung la nimic în politică cu această formulă, și nu aș schimba-o.”

Eu, personal, sînt dinastic și sînt naționalist. Dar înțelege că poate să fie cineva antidinastic, republican sau nihilist — eu o singură condiție: să fie de bună-credință. Opiniile politice, utilitățile sociale sînt relativități istorice, brutale și variabile.”

Publicistul Duiliu Zamfirescu este porta-voce al omului cu vocație politică (mai ales al iluziei că ar avea vocație politică). Neîndoielnic avea aplecare și competență spre istorie, psihologie, sociologie și mecanismul lingvistic. Experiența diplomatică se fixează în aceste domenii și, desigur, ele devin o recomandare pentru practica romanului cu ambiții epocane, pentru genul proteic și multiform, globalizant în diferite direcții de informație a realității.

Cert este că romanului românesc, de la începuturile fragmentare, trudnice, foiletonistice, secvențial-episodice reprezentate de Nicolae Filimon (dar și de alții), pînă la romanul-ciclu, de dimensiuni impozante, imbrățișînd tolstoian o întreagă epocă și toate etajele societății nu-i trebuiesc decît aproximativ patru decenii de acumulări și perfecționări. După criza de creștere a genului, după alte încercări și ezitări (mai ales eșecuri) urmează înflorirea paradoxală în maximum-ul posibilităților scripturale în romanul de amplitudine și virtuozitate. Dar și ciclul Comănăstelor a fost acreditat cu o valoare experimentală, așa că romanul românesc va fi fondat prin Robeanu și prin Ion, abia după primul război mondial. Dar cititorii îi vor mai fi — după interogația crizei: De ce nu avem roman? — și Hortensia Papadat-Bengescu și G. Călinescu și Camil Petrescu și Marin Preda și, probabil, oricînd va mai apărea un roman excepțional, genul va fi refondat. Între aceste puține nume, Duiliu Zamfirescu va fi însă mereu prezent.

Scriitorul vanitos, capricios, plin de arțăg nu a fost mulțumit niciodată de aprecierile altora dar se consola cu superlativul onirice ale posterității. Tot Caragiale, printr-o deformare calamburistă a numelui dădea adevăratele dimensiuni ale omului. Infumuratul „aristocrat”, splicuitul diplomat rămîne un foarte mare scriitor, chiar dacă, odată, pe străzile Romei, genialul autor al Scriorii pierdute îl afrontase cu apelația neaoșă: „Ce mai faci, mă, Duilă?”

AURELIU GOCI

* Duiliu Zamfirescu, Opere, VI, partea I-a, publicistică, (1909—1916), partea a II-a; publicistică și memorialistică (1919—1921), ediție îngrijită de Ioan Adam și Georgeta Adam. Note și comentarii, indici și glosa de Ioan Adam. Editura „Minerva”, Scriitori români, București, 1987, lector Margareta Feraru.

CARTEA DE ARTĂ

Caligrafia surprizelor *)

Eleganta tipăritură pe care Editura Meridiane o consacră reunirii antologice a unora dintre studiile, mai vechi sau mai noi, ale criticului și istoricului de artă Virgil Vătășianu reprezintă, în sine, o replică inspirată la adresa tematicii volumului, instituind astfel o evidentă relație metonimică paratextuală. Se cuvine, preliminar, a fi elogiată calitatea (tipografică a acestei apariții editoriale care, dincolo de interesul legitim al specialiștilor, poate face cinste oricărei biblioteci.

Volumul conține patru studii dedicate artei feudale românești, precum și alte trei erudite cercetări iconografice. Ineditele fac parte din prima categorie de texte. Este vorba de studiul tratînd particularitățile arhitecturii românești din epoca veche (semnalînd polemic etichetarea ei drept „bizantină” sau „gotică” și afirmînd gradul ei sporit de libertate față de influența modelelor străine) și de o Schiță a evoluției artei Țărilor Române în sec. X—XVI, care improspătează informația conținută în Istoria artei feudale a Țărilor române (vol. I, 1959) și valorifică rezultatele cercetărilor arheologice recente. Periodizarea utilizată distinge patru etape de evoluție (din sec. X pînă la invazia tătarilor din 1242; 1242—1350; epoca marilor ctitorii domnești aparținînd unui Petru I Mușat, Alexandru cel Bun, Mircea cel Bătrîn sau Ștefan cel Mare, 1350—1500; sec. XVI), în timp ce studiul tipologic diacronic relevă, ca și în stadiul amintit anterior (dedicat arhitecturii feudale), vitalitatea unor elemente ca triconul românesc, specificitatea acestor prototipuri culturale autohtone. O bibliografie ca și exhaustivă, existentă la finele opului, întregeste cercetarea. Acestor teme începe investigații li se adaugă un studiu publicat în volum în 1945 (ed. Remo Sandron, Roma), tratînd Broderiile în arta feudală românească și un articol din 1967 consacrat elementelor de stil renascentist în arta Moldovei feudale. (Fluentele traduceri, din italiană și franceză, aparțin Alinei Ioana Șerbu).

Secțiunea a doua a volumului cuprinde analiza minuțioasă a unor teme și simboluri din perimetrul artei universale și reprezintă rețipărarea revizuită a comunicării susținute la cel de-al VI-lea Congres Internațional de studii Bizantine (1951) de la Paris, propunînd o reinterpretare a originii și semnificației Orantei (plecînd de la ideograma egipteană a sufletului Kha), a unei alte contribuții din 1935 (!) pe marginea temei Adormirii (publicată mai întîi în Anuarul școlii române din Roma), folosînd, din nou, ideea transpunerii plastice a lui Kha — ambele transpunerii fiind semnate de aceeași traducătoare — și, în fine, un studiu din 1974 (Revista română de istoria artei, seria internațională), privind decorul figurativ al manuscriselor din grupul „Ada”. Și această cercetare are un mobil polemic, ea argumentînd o evoluție a reprezentării grafice ce are la bază „tradiția antică, elenistică, cu tendințe iluzioniste, trecute parțial în scheme stilistice bizantine” (v.p. 141). Contrară opiniei curente ce opta pentru stabilirea de rădăcini în tradiția merovingiano-irlandeză, prin mijlocirea anglo-saxonă.

Virgil Vătășianu se dovedește a fi un polemist de clasă într-un domeniu controlabil doar de către cei puțin avizați. Neîncrederea sa funciară în opiniile prefabricate, dublată de răbdarea și pricepera reclamate de o expediție în lumea incunabulelor, fac ca riguroasele sale cercetări să scoată la iveală suspensul ce guvernează structurile artei vechi, dincolo de tihna aparentă ce domnește în cabinetul eruditului.

IOANA DĂNILĂ

*) Virgil Vătășianu — Studii de artă veche românească și universală, Editura Meridiane, 1987.

Ion Vinea și cei din vremea sa

Despre Ion Vinea se cunosc, astăzi, tot mai multe lucruri. Biografia și opera au fost supuse unor investigații din cele mai interesante. Opera sa, de dimensiuni apreciabile, a cunoscut o suită de reeditări demne de toată atenția. În unele părți, firește, se mai pot adăuga sau amenda anumite articole, note, texte și intervenții. Acum, după ce au apărut cinci tomuri din opera lui Ion Vinea, e timpul să se strîngă și să se adnoteze cu pricepere și seriozitate și literatura sa epistolară, care e din ce în ce mai căutată și mai edificatoare în rescrierea biografiei și în stabilirea paternității unor materiale ale celui ce a dirijat cu devoțiune revista Contim-

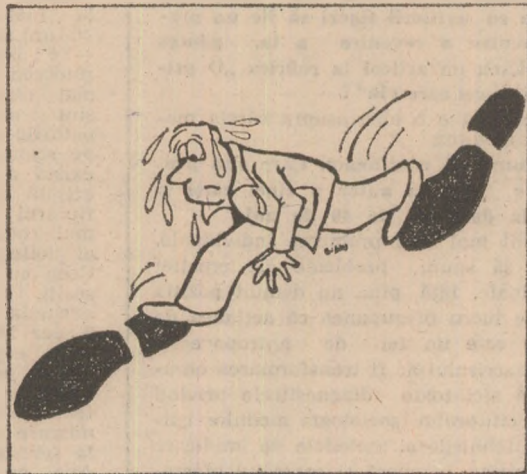
poranul. Aici, în continuare, transcriu o misivă adresată scriitoarei Aida Vrioni: București, 7 decembrie [1927], Scumpă doamnă Vrioni, Mi se cere o semnătură de primire. Vă mulțumesc că v-ați gîndit la prietenul necunoscut, care răspunde simpatiei oarbe, cu o simpatie de 40° — desfid să fii surpassat. Romanul d[umnea]-voastră mă va ajuta să trec nopțile lungi de febră. Am în adevăr nevoie de trecerea autoarei pe lingă Cel de Sus. Cu mulțumiri călduroase, Vinea-Tyfoid. Așa cum reiese dintr-o epistolă a scriitoarei Aida Vrioni trimisă lui Camil Petrescu, în anul 1927 i-a apărut al treilea roman. Și zile grăieșe în editura Cartea Românească,

cu desene originale de Nadia Grossman-Bulyghin și într-un tiraj de numai 2.000 de exemplare. Un exemplar din cartea amintită a fost trimis și lui Ion Vinea. Scrisoarea ce se publică acum întîia oară e un răspuns cordial adresat Aidei Vrioni, intelectuală și animatoare literară atît de cunoscută în perioada dintre cele două războaie mondiale. De la Ion Vinea mai sînt încă multe scrisori ce ar merita să fie cunoscute specialiștilor. E o datorie a generației noastre de a le semnala, de a le publica și de a le salva. Am convingerea nestrămutată că literatura epistolară luminează biografia și clarifică geneza unor opere.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte

de LINU

Valentin Silvestru, Ce mai faci?, proză umoristică, Editura Albatros, 1988.

Valentin Silvestru merge pe urmele lui Caragiale.

Cronica literară

de AL. PIRU

Ștefan Dimitriu, prozator care va împlini în curând 50 de ani, născut în același an cu Mircea Cojocaru și Augustin Buzura, debutant în volum la 33 de ani este până în prezent autorul a cinci cărți, din care numai ultima, **Tinerțea lui Bogdan Irava** (Cartea Românească, 1987) intrată în atenția criticilor. Este un roman al implicării cerute de edificarea pe plan material a industriei, cu efecte și pe plan moral în cadrul dezvoltării multilaterale a societății. Intenția mărturisită a autorului a fost nu de a scrie un amplu reportaj, ci de a configura în romanul său „un moment al conștiinței de sine a umanității”, ce s-a întâmplat, sub raport moral, în procesul de trecere de la vechea la noua mentalitate, într-o așezare de caracter mai curând rural, odată cu apariția noilor fenomene.

Lucrurile sînt prezentate din perspectiva lui Bogdan Irava, procuror rațional trimis într-o localitate de cîmpie fără nume, pe la mijlocul deceniului al șaselea, și care a ținut atunci un jurnal, reluat și amplificat în forma unui memorial după mai bine de douăzeci de ani. Aceasta este convenția literară la care se oprește Ștefan Dimitriu, un soi de autobiografie ce nu trebuie însă confundată cu expunerea întâmplărilor proprii viciei (autorul a absolvit Facultatea de filologie în 1967). Vrem să spunem că faptele sînt relatate, pentru mai multă

credibilitate, la persoana întâi. Eroul, rămas orfan de mic, a fost crescut de bunica sa. Bunicul ca și tatăl său fuseseră militanți socialiști. A devenit el însuși comunist din convingere. Lipsit de prejudecăți, s-a însurat cu o femeie, părăsită de soțul ei, cu un copil. Din căsătorie va mai dobîndi încă unul. Adept incoruptibil al adevărului și al dreptății, Irava, care nu primise la numire decît indicația: **„orientează-te!”**, va intra de la început în conflict cu autoritatea locală, reprezentată de secretarul de partid („amiralul”), colonelul Banu, procurorul șef Costăchel. Nu este vorba de chestiuni de principiu, ci de tactică. Comunitatea care-l întîmpină pe Irava nu a ieșit încă în întregime din inerția vechilor deprinderi, nu aderă în totalitate la idealurile noi. „Amiralul” însuși e mai preocupat de siguranța funcției sale decît de ritmul execuției sarcinilor care i s-au încredințat, se lasă cucerit de aparențele exterioare ale înfloririi („Casa grădinarului”) sau de proiecte himerice („marile sere”), nu dă toată atenția problemelor capitale, asigurării, de pildă, a mijloacelor de existență a muncitorilor, tolerind unele abuzuri și neluînd la timp măsuri pentru curmarea abaterilor, de teama scandalului în jurisdicția sa. Cît despre colonelul Banu, acesta nu e interesat de prevenirea răului, de înlăturarea cauzelor unor eventuale încălcări de disciplină, el întregine o atmosferă nefirească de suspiciune, socotind din oficiu culpabil tocmai pe cei puși să stabilească vina altora. Banu e și el un intransigent, însă fără conștiința unui Javert care ajunge pînă la urmă indiferent de consecințe la ideea precarității condiției umane atunci cînd e confruntată de absolutul legii. Colonelul eșuează și cînd cere procurorului să semneze un proces de constatare a unui accident trucat și cînd crede că poate să infunde pe Bogdan Irava cu documente fotografice menite a-i stabili

imoralitatea, obținute chiar de la femeia care-l ispiti să cadă în păcat, numai în scop subsidiar pentru a-l compromite, mai degrabă pentru a-l trece în palmaresul ei de seducătoare irezistibilă (e vorba de soția doctorului Mircea Nănescu, individ practicînd el însuși fără scrupule aventurile extraconjugale la care-și îndeamnă și consoarta și pe amici).

Meritul principal al lui Ștefan Dimitriu este de a fi depășit cu mult în **Tinerțea lui Bogdan Irava** tehnica romanului realist plat cu înfățișarea fără relief a întâmplărilor și cu personaje schematice în alb-negru. E chiar surprinzător că a știut să intre pînă la identificare în pielea eroului său cu o profesiune deloc simplă ca aceea de procuror. I se poate atribui lui Bogdan Irava un comportament rectiliniu, rațional și responsabil, ținînd seama atît de gravitatea faptelor, cît și de importanța lor în complexul social la un moment dat. Anchetele sale nu sînt totdeauna duse pînă la capăt, fie din cauza imposibilității de a găsi o soluție, fie din cauză că rezolvarea vine de la sine. Astfel o fată își abandonează copilul, găsit mort. Ancheta trebuie să stabilească nu numai cine e vinovată, dar și în ce constă vina lui. Copilul a fost ucis sau numai părăsit și negăsit de nimeni la timp? Un miner sparge, plătind, oglinzile dintr-un local sau cumpără toate biletele la un film, împiedicînd să ia parte la spectacol pe alții. Sintem în fața unor manifestări patologice. Dar apoi paranoicul se sinucide. Sînt amîndouă cazuri izolate, fără frecvență neliniștitoare. Alta e întimplarea uciderii președintelui de cooperativă de fratele său, membru a unei comunități de sectanți care incuviințează crima. Mai ingrată e problema dispariției unui număr de micii care, desigur, n-au murit de

boală, ci au fost sacrificați în favoarea unor clienți greu de refuzat. Dar cel mai complicat dosar este cel al procurorului însuși care, om de o ireproșabilă purtare în căsnicia sa, iubindu-și soția și copiii, cu o dragoste improspătată pentru tovarăsa lui de viață, aleasă din dragoste, după o vilegiatură la Sulina (Europolisul lui Jean Bart), se vede agresat de frumoasa și imprudenta Cleopatra Nănescu pe care reușise s-o tempereze la mare și căreia îi cade totuși victimă după ce o revețe în grădina bunicului ei Iulian Hențiu, un înțelept heraclitian. Nepoata sa îi împartășea gîndurile, din moment ce pusese sub o clepsidră desenată de ea pe perete inscripția: „L'amour fait passer le temps, le temps fait passer l'amour”. Este maxima dintr-un cîntec din **Le Temps d'amour** a vicontelui de Ségur, autorul faimoasei **Istorie a lui Napoleon și a Marii Armate în 1812**. Figura Cleopatrei este o izbîndă a lui Ștefan Dimitriu. În clipa cînd colonelul Banu crede a-l avea în mină pe Irava, Cleopatra arată că e în perspectivă de a avea un copil și anunță că se va mărita cu Dinu Sabar, ziaristul aflat pe șantierul termocentralei din localitate, condus de inginerul Vasile Horga. Sfirșitul se precipită. Procurorul e demis și Amiralul e pensionat, colonelul Banu, fiind trecut în concediu medical. Horga cere lui Irava un memoriu în vederea integrării pe care acesta îl amină chemat la București în urma morții unchiului său Milan, fratele socialistului Gheorghe Irava, păstrătorul celor vreo 60-80 de registre despre mișcarea socialistă din România. Subînțelesul ar putea fi că memoriul lui Bogdan Irava n-a mai fost necesar atunci și a devenit romanul de astăzi. Un roman de aproape patru sute de pagini care confirmă un prozator fără pretenții de inovații stilistice, dar cu o priză solidă asupra realului.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

Cornel Moraru

Surprize se mai pot ivi...

Cu alte cuvinte, pledăm pentru debutul integral al tînarului scriitor, care adesea se trezește în situația de a o lua mereu de la capăt.

În schimb, s-au inventat tot felul de paleative care nu fac decît să întîrzie adevăratul debut. Eu, unul, bunăoară nu cred în debutul colectiv, fiindcă este impus. Dacă ar exprima un program comun, bazat pe afinități structurale și pe similitudini de valoare, atunci ar avea firește relevanță (mă gîndesc la cele două apariții la **Litera**, grupînd pe cîțiva dintre poezii reprezentativi ai valului optzecist, sau la volumul **Desant** al prozatorilor textualiști). Așa, „cajețele debutanților” îi împing de la început pe tineri într-un supărător anonim. Pe unii, poate, îi compromit definitiv. Sub aparența democratismului (în fond, real) și a egalizării șanselor, se încalcă cu seninătate principiul diferențierii și al valorii. Toată lumea știe (mi-am dat seama și din răspunsurile anterioare la ancheta de față) că talentele nu pot fi egalizate decît în mediocritate. Un semn de întrebare, neliniștitor oricum, începe să planeze încă din start asupra identității propriii fiecăruia din cei debutanți la grămadă. Noi ne iluzionăm că, în felul acesta, am asigurat la cît mai mulți tineri dreptul la existența literară. Dar ce e dreptul la existență, dacă mai întâi nu ești tu însuși. Să nu mai spunem că, în plan social, impresia e mai degrabă de sărăcie și de aplatazare a energiilor creatoare existente.

Nu e de neglijat rolul revistelor în propulsarea sau cel puțin în menținerea pe linia de plutire a celor care vin. Tinerii, dacă au unde să publice cu regularitate, se impun în viața literară. Numele lor începe să circule și, într-un fel, să forțeze și așa editurilor. Condiția e să nu ne limităm doar la revistele deja „specializate”, cum ar fi cele studențești sau **SLAST**. E neapărat nevoie ca tinerii să pătrundă și în celelalte publicații de profil din Capitală sau din provincie. Ar fi un fel de validare a talentului lor. Din păcate, revistele noastre suferă în bloc de un oarecare eclecticism și numai cititorul cel mai avizat se descurcă în depistarea numelor cu adevărat promițătoare. Pe lîngă aceasta, poezia în reviste se citește mai puțin

decît preconizăm noi. Au trecut mai mare la public proza, interviul, dezbaterile. Nu întîmplător am găzduit o vreme în paginile revistei **Vatra** dialogul cu tinerii creatori de toate genurile, pentru a-i instala în conștiința cititorilor și pe această cale (pe lîngă textele oferite redacției, pe care, de asemenea le-am publicat). Am fost întotdeauna adeptul liberei circulații a numelor tinere, indiferent unde au debutat sau unde publică de obicei. Așa i-am cunoscut pe cîțiva dintre membrii cenaclului **Universitas**. Am publicat poeme de Paul Vinicius și i-am citit pe Daniel Bănuțescu și Alexandru Ruba. Mi se par cu toții interesanți: dau senzația unei răbufniri întîrziate, dar cu atît mai mature. Avînd ceva original de spus (despre real), îi consider firește, ca și pe mulți alții, printre cei care vin. Adică printre cei care vor trebui să supraviețuiască momentului dialectic al negării negației, pe care-l trăim acum.

Ce s-ar mai putea face în continuare? Să nu lăsăm totul pe seama întîmplării, ca lucrurile să meargă de la sine, chiar dacă uneori merg bine. Este de datoria noastră să acționăm împotriva oricăror practici învechite (nu le mai numesc), astfel ca orice tînar să se afirme normal într-un climat literar normal, să-și scrie adică și să-și tipărească la timp cărțile. Mi s-a întîmplat nu o dată să constat că unii autori tineri talentați, și conștienți de talentul lor, un acut sentiment de marginalizare, în raport cu generațiile mai vîrstnice. Cît de justificată e o astfel de reacție, evident subiectivă, rămîne de văzut. La mijloc poate fi și o stare de spirit caracteristică vîrstei tinere, ce se definește de regulă conflictual, chiar agresiv, față de predecesori. Mai ales față de cei mai apropiați. Spuneam și mai înainte că viața literară s-a precipitat, că schimbul de generații e mai rapid. Se modifică la cinci-zece ani tabloul cunoștințelor științifice, cu atît mai mult ar trebui să se „înnoiască” formulele artistice. E drept că unii tineri nu se mulțumesc să debuteze pur și simplu, ci vor de la început să domine (n-are importanță peste cine și peste ce colțisor de viață literară). Dar nu acest aspect, al puterii — să zicem, ne preocupă în momentul de față și nici nu vreau să

judec pe nimeni cu ușurință. Timpul a făcut deja ordine și aici, a mai domolit ambițiile exagerate... Vreau numai să atrag atenția că problema debutului (o afacere personală) comportă azi grave implicații sociale. O generație pierdută sau nerecuperată la timp sau, și mai rău, manipulată într-o direcție improprie, pune în joc viitorul unei culturi întregi. Oricît am manifesta o altitudine reținută și ponderată față de ultimii sositii, n-avem nici o scuză să nu fim pe deplin permeabili la ce aduc ei nou și original, oferindu-le cu generozitate (dar în marginile conștiinței noastre artistice) unica șansă reală de afirmare: aceea de a se manifesta liber așa cum sînt, pe răspunderea și riscul lor. Dacă-i tot moșim atîta, vom sfîrși prin a le inocula propria noastră rutină. Sau, fiindcă nu se știe niciodată exact cine cu cine trebuie să țină pasul, vom ajunge într-o bună zi să ne infantilizăm cu toții. De un climat literar stimulat, de fair-play, au nevoie tinerii, nu de altceva. Fără asumarea unui risc personal, de confruntare în planul intransigent al valorii, nu cred să existe o șansă concretă de reușită pentru cei care vor veni, în grup sau fiecare pe cont propriu.

S-ar cuveni să fac, în final, niște pronosticuri. Dar cum fenomenul literar contemporan e atît de imprevizibil, mă abțin. Surprize se mai pot ivi de unde nu te-astepti. N-ar fi exclus să întrecă sau chiar să contrazică previziunile cele mai pertinente. Avem destule exemple de autori rămași multă vreme ca și necunoscuți, dar reușind la un moment dat să iasă la suprafață și realmente să ne surprindă. Este cazul lui Cristian Simionescu, invocat și într-o altă intervenție anterioară, sau al lui Paul Daian, apărut în volum recent de tot, și de ce nu, al prozatorului Ștefan M. Găbrian... Deocamdată, însă, ne simțim alături de toți cei care se afirmă sub ochii noștri și ne-am bucura să confirmăm și de aici înainte mereu. Succesul literar autentic ne apare tot mai mult ca o probă de rezistență (în termeni sportivi, de cursă lungă), pe care puțini reușesc să o termine în picioare.

Poeme de

Traian T. Coșovei

Poemul amînat

Un sfîrșit de emoție, un început de singe pe lama cuțitului.
O oglindă mai cenușie, o peniță tot mai tocită în călimara răbdării.

Dat cu aramă pe față, spălat pe miini de întrebări, șters din memorie în albul zăpezii — în ceasul absenței, cu tălpile goale plutind peste propoziții de apă...

Plutind peste cuvinte, strivind creasta de spumă a vreunii înțeles : numărătoarea inversă a poemului aminată la nesfîrșit.

Broasca țestoasă

Broasca țestoasă din parcul de distracții are o sută de ani — pe spatele ei nu stă în echilibru nici un elefant, nici un vultur, nici un pămînt al oamenilor. S-a obișnuit să refuze salata ingrijitorului. Într-o sută de ani a învățat să se ferească de pachetele cu biscuiți pe care i le oferă pensionarii, de țigările umede pe care i le aruncă în glumă soldații.

De câteva ori, bazinul de piatră din jurul ei a trebuit refăcut — de câteva ori sirma revopsită, gardul consolidat, zidurile întărite. Numai soldații și pensionarii sînt aceiași : cu fețele lor de copii, cu pachetele de biscuiți și țigările umede neschimbate.

Din carapacea ei, lumea i se pare o acuarelă spălată de ploii.

De la firul de apă al bazinului a învățat povestea fluviilor și a delțelor sălbatice ; de la firul de iarbă a aflat despre pămînturi noi, despre nesfîrșitele jungle defrișate, — de la marile ploii a ascultat povestea deșertului pînă la ultimul fir de nisip, pînă la ultima piramidă.

Broasca țestoasă din parcul de distracții are o sută de ani. Eu am un trecut ca un pieptene de os, am bocanci grei cu care calc pe un pămînt al oamenilor. Eu trebuie să prind ultimul autobuz spre oraș — trebuie să o las acolo, în mijlocul risetelor . Trebuie să înțeleg într-o zi că broasca țestoasă s-a săturat să sprijine pe carapacea ei lumea.

Marină

Ziua cînd au incendiat trupurile balenelor eșuate, cînd domnișoara Ivonne a aprins vechiul candelabru din sufragerie, — ziua cînd au cărat în pătură corpul parașutistului ; ziua cînd ți-ai tăiat părul cu un briceag în formă de pește.

Seara cînd ți-au bătut din greșeală la ușă ; seara cînd am rupt în bucăți ierbarul din școala primară, cînd am luat somniferul nemțesc cu nume de plantă exotică.

Seara cînd ți-ai amintit o adresă veche cînd ai bătut în țevi pînă cînd vecinii au căutat un număr de telefon...

Dimineața cînd te-ai privit în oglinda liftului și ai vrut să uiți, deodată, toate acestea.

Poem pentru patru persoane

Ca într-un vers care începe cu „niciodată” unii au învățat să-și numere simțurile pe degetele de la miini și picioare. Cîțiva au și început să scoată un degetel prin căptuseala descusută a cuvintelor : simțesc, am simțit ?

Soldatul și ingerul, biciclistul, statuia, autostrada benzinăria, dulăpiorul cu medicamente din baie spre care miinile tremură nesfîrșite : simțesc ? am simțit ? gata, s-a terminat ? vreau la mama !

Viață cheltuită rapid, degete scormonind lacome prin sertarurile memoriei — singe întrebînd, inimi arătîndu-și legitimația, neuronul implorînd nume, adrese... Ogubad — li se spune.

Ogubad — li se repetă — ogubad, ogubad, ogubad. Acest poem este ogubad pentru badru bersoane. Am bilete ! Doar tu poți să stai — tu, singurătate scrisă pe ziduri desenată cu creta pe-asfalt, numai tu, moarte care îți scoți pe indelete mînușile nesfîrșite din lacrimi de crocodil.

Dan Claudiu Tănăsescu

CÎNTECUL TRANȘEELOR

În focul războiului, am intrat mai repede decît credeam. Cîteva ordine scurte, un marș forțat pînă la gara Chitila, trei ore pe peronul presărat cu pietriș, locomotiva pufăind, apoi făcîndu-mi obositor al roților au fost primele impresii ce mi-au rămas neumbrite și acum, după mai bine de patruzeci de ani. Gări pierdute în urmă, o cîmpie imensă, dealuri, iar cîmpie și somnul incropit din frînturi de ațipeală. Ședeam sprijinit pe ranița umplută pînă la refuz, privind la cei cu care urma să-nfrunt destinul. Înținși pe podeaua vagonului, încercam să doarmă, dar îi vedeam cum nu reușesc nici măcar să-nchidă un ochi. Nu era de vină hurducăiala trenului ; mai mult ca sigur că fiecare era încercat de teama necunoscutului. Prin amorțeala aceea, o coardă de argint s-a pornit să țiuie, apoi ei i s-a mai adăugat încă una. Florin cînta la muzicuță. Melodia s-a infiripat încet, prelung, mai întii simplă, apoi cu acorduri și s-a răspîndit ca un plîns dureros, nepotolit.

— Mai las-o dracu' de flașnetă! țipase unul. O să ai timp destul să-ți cînte bombele-n cap!

Țac-țac, țac-țac, bat roțile-n incheieturile șinelor. Noaptea moare încet-încet și peste pieptul ei se așează pasărea albărie a zorilor. Apoi cite-un scilpet se naște în gemulețul vagonului.

Petrică, prietenul meu bun, așezat la o suflare de mine, s-a ridicat, și-a întins oasele cîscînd prelung, apoi a țipat:

— Drept bă, c-a venit maioru' beat !

Era un fel de glumă, pe care o auzisem de multe ori și pe care aveam s-o tot ascult, cît timp am rătăcit pe medelele războiului.

Trenul a oprit în mijlocul unei cîmpii poleite de roua ce sfărîma mărgeța soarelui în mii de cubulețe. Lanurile impietrite înfruntau fiorul dimineții. Cîțiva maci ardeau într-un răzvor țivit cu măcieși. Comenzi scurte, vorbe neterminate, zăngănit de arme, țipătul unor păsări ce-și topeau aripile în incandescenta soarelui. După patru ore de marș, ne-am oprit în marginea unei păduri. Sîntem obosiți, picioarele ne atîrnă greu, spinările ni le simțim bătute-n plumb. Și n-a trecut decît o zi! Zvon de tunet alunecă peste codru. Dar cerul e limpede. Brusc, din virfurile stejarilor se rup cîteva umbre ce fug zdrăngănînd. N-avem vreme să ne dezmeticim ; șase cruci de argint se avîntă în coasta depărtărilor, apoi, printr-o mișcare scurtă se întorc, vin spre noi, ca niște viespi furioase, inspăimîntător de repede.

— Adăpostiți ! Avioane inamice! se aude strigătul comandantului.

Se iscă hărmălaie. Unii își iau armele strînse-n piramidă, alții-și pun căștile de fier, cîțiva fug printre trunchiurile groase ale arborilor. Îl smulg pe Petrică, luîndu-l de un epolet, și fug spre pădure. Aici ne este salvarea ! Ne ascundem după cite un stejar și așteptăm. Nicl unul din noi aproape că nu mai respiră. Un răpăit îndelung, țipete, crengi retezate, pămînt răvășit ca de cirțițe. Cîteva clipe de liniște, urmate de ținguieli.

— Adăpostiți ! Avioane inamice! se aude strigătul comandantului.

Se iscă hărmălaie. Unii își iau armele strînse-n piramidă, alții-și pun căștile de fier, cîțiva fug printre trunchiurile groase ale arborilor. Îl smulg pe Petrică, luîndu-l de un epolet, și fug spre pădure. Aici ne este salvarea ! Ne ascundem după cite un stejar și așteptăm. Nicl unul din noi aproape că nu mai respiră. Un răpăit îndelung, țipete, crengi retezate, pămînt răvășit ca de cirțițe. Cîteva clipe de liniște, urmate de ținguieli.

Ici-colo, inea cîte-o armă. Dormitul în tranșee și chinuitor, te dor toate mădularele, ge-

— Trageți rănii în pădure! vine ordinul.

Ne repezim spre postafa unde ne căutasem liniștea ; găsim cîțiva morți și vreo zece rănii. Iarăși tună, acum mai tare decît prima oară, asurzitor. Aerul freamătă, frunzele-s cuprinse de-un fior. Șase scilpuri de smalt aleargă peste cîmpie.

— Plutonul unu, desfășurarea în tragere !

Stringem cu teamă armele în palme, poate și cu ciudă. Ne repezim după primii copaci. Căpitanul Manoliu își scoate pistolul și, făcînd cîțiva pași grăbiți, iese din pădure. Avioanele s-au întors. Vin spre noi, scoțînd foc pe eşapamentele de sub aripi. Noi stăm pironiți cu puștile proptite-n umăr, urmărind prin cătare carlingele de plexiglas care se măresc uimitor de repede. Mă întreb dacă piloții nu se miră de arătarea aceea din fața perdelii de stejari, care stă nemîșcată ca o stană de piatră și îi înfruntă cu priviri de oțel și cu un pistol. Capetele avioanelor aduc cu niște ochi de fiară. Din țevile infipte-n aripi se pornesc să arunce vălătuci de foc. Pămîntul din fața noastră pufăie norișori de praf. Căpitanul ocheste și trage. Noi începem un tir drăcesc. Viforul se îndepărtează țopăind deasupra pădurii. Comandantul se întoarce. Pe chip i se naște un zîmbet. Cum naiba nu l-a atins nici un gloț ?

— A fost lovit unul. Auziți cum chelăie !

Din depărtări se desprinde zgomotul unui motor care întrepuce. Pac, pac, pfff, apoi o bufnitură ! Hărmălaia se stinge încet-încet ca un ecou.

— Plutonul doi schimbă plutonul unu ! se aude ordinul lui Manoliu.

Ne retragem în pădure și alții ne iau locul.

— Căpitanul asta-i cam într-o ureche, imi șoptește Petrică.

— Crezi ? Hm !

Atunci am înțeles țaria acelei om care, prin exemplul lui, trebuia să dea curaj și siguranță unor soldați ce pînă atunci nu văzuseră războiul decît la cinema. Îi zăresc statura impunătoare, lipită de a doctorului care se străduie să-i oprească singele unui rănit. Are, oare, nervi de oțel, ori nu știe ce-i frica ?!

Avioanele nu se mai întorc. Petrică se duce la Filote și cu o incetineală exagerată îi șterge rana de la frunte. Căpitanul aleargă de la un rănit la altul. Rosteste încurajări, chiar glumește. Noi nu știm ce să facem în momentele acelea de după atac. Eram, de ce să nu fiu sincer, speriați.

Peste trei zile ne alăturăm la flancul sting al unei companii motorizate, pe linia frontului adevărat. În fața noastră, la cîțiva kilometri, printre niște coline, se zăreau tranșeele inamice. Urma să atacăm într-una din nopțile următoare. Eram oare pregătiți să luptăm ? Intunericul ne-a prins gîndind fiecare la soarta lui. Roiuri de greieri ne-au colobăit prin urechi. Păsări de pradă filfite pe deasupra capetelor noastre, cîțiva lilieci chițăie prin văzduhul ce poartă mireme necunoscute.

Ici-colo, inea cîte-o armă. Dormitul în tranșee și chinuitor, te dor toate mădularele, ge-

nunchii îți amorțesc, iar pleoapele ți le simți umflate și grele.

— Ei, așa-i la început, imi explică Petrică. Atunci cînd vom fi obosiți, fiu sigur că somnul prin adăposturi va fi o plăcere !

Prietenul meu are o față de copil. Părul i-a crescut de-un deget, încercînd să se-nvîrtă în zuluți, iar ochii îi joacă fără astîmpăr ca unei veverițe.

Tunuri bat departe, spre apus, asemeni unor bocănituri. O clipă de lumină în mîntea mea întunecată : Mirela își strecoară parfumul cîrnii în nările mele. O văd, în rochia argintie, vaporosă, pășind pe scările de marmoră roscată...

Apoi spaima mă inconjoară.

Ostași stau tupați în tranșee, într-o așteptare neliniștită. Cerul începe să se întunece, din dreapta noastră vin nori, asemeni unor turme minate fără oprire. Luna își pierde zîmbetul și un vinticel obosit aduce un miros dulceag. Întii, din ceruri cad picături mari cît boaba de porumb, mai apoi se pornesc să vină peste noi un val de apă. Șiroaie ne curg pe ceafă, pe după gulere, pînă-n cizme. Încercăm să ne ferim de șuvoaiele stăruitoare, dar nu reușim. Acoperim armele și grenadele. Un zgomot neîntre-

rapt, un nor îndepărtat, loviturile scurte în casca de oțel ; fiori de frig ce-și fac loc prin nori. Și, deodată, un bubuit de tobă, un fir de lumină roscată ce urcă din spatele inamicului.

— Ce-o mai fi și asta ? întrebă repezit Florin.

— Le-o fi sărit vreun cazan cu mîncare în aer, glumi unul.

Mă ridic și privesc. O piclă se ridică din pămînt. Spre apus cerul stă căzut pe-o rînă. Cu greu disting colinele ; niște umflături cu forme estompate, pierdute-n noapte. Și iarăși trage un tun. Altul îi răspunde. Deodată, sute de guri ucigașe se pornesc să arunce obuze. Se văd luminile exploziilor, se aud bubuiturile, cad peste noi ghiulele ce se sparg imprăștiind schije și pîrjol. Primul gînd e cel de fugă. Unde ? Petrică mă cheamă lingă el. Buzele de pămînt ale tranșeelor se năruie peste noi. Lumini, scînteii, troznituri, vaiete, ploaie, și din spate, vocea căpitanului Manoliu :

— Nu avem decît o șansă : să atacăm !

Cîsmele locotenentului Cristache clefăie prin nori.

— Pregătiți-vă de atac ! Scormoniți după arme, ne punem ranițele și ne prindem strîns căștile.

— Înainte ! urlă comandantul. Pun piciorul pe marginea adăpostului. Pămîntul se desprinde și mă pomenesc pe fundul gropii. Petrică e înainte. Ies cu greu, minjit de noroiul scîrbos și rece. Prietenul meu aleargă aplecat, cu pușca în cumpănă. Toți fugim indoști de mijloc, spre pozițiile inamice, bătute de ploaie și foc, călcînd intunericul ce se culcase pe pămînt. Tunurile dușmane bat fără preget, dar obuzele lor cad mult în spatele nostru. Nici un pocnet de armă. Oare inamicul nu ne-a văzut încă ?

Încep să se zărească tranșeele. Ne culcăm la pămînt, și ne ținem ca niște omizi. Încet peste ierburile ce troznesc sub noi.

O mitralieră începe să țacăne. Gloanțele fluieră pe deasupra noastră. Apoi, toate armele, și ale noastre și-ale lor, se pornesc să bubuie. Înaintăm prin saltuci, apropiîndu-ne de poziția dușmană. În vreme ce-mi încarc arma cu cartușe, privesc spre dreapta. Văd o mulțime de ostași tirîndu-se asemenea furnicilor. E încă intuneric, dar ochii pătrund pînă hăt, departe. Plouă la fel de tare, vîntul

SECVENȚE LIRICE

Să scrii despre libertate...

Să scrii despre libertate, E ca și cum ai recita un poem Despre cîmpie, mamele purtîndu-și prunci Către zîmbetul florilor — timp în țînută solară, Solidar cu mirarea fără de sfîrșit ;

Să scrii despre libertate, E ca și cum ți-ai apleca auzul Spre murmurul izvoarelor, spre foșnetul frunzelor

Din codri, prieteni cu zările, oamenii măsurînd Timpul cu priceperea lucrurilor-nepereche ;

Să scrii despre libertate, E ca și cum ai lua-o de mînă și ia-i Arăta arhitectura saună a cetăților, florile Multicolore și semintele tot rostind adevărul din Inima oamenilor, marea gîndire creatoare — Poporul român...

GEORGE COROBEA

Zăpada de lacrimi

Lui Sandu Ștefănescu

Am să vin într-o iarnă cu ninsoare curată Să-ți așez la ferestre broderie de alb, Prin perdelele grele am să fac strecurate O gutuie aurie și o creangă de brad.

Am să-ți cern peste ochi floare albă de lună Ca să-ți apere visul și privirea de rău, Ai s-auzi prin zăpezi zurgălăii cum sună Și cum cade lumina peste sufletul tău.

bate în rafale dezordonate, cerul cade ca o pasăre împuşcată, iar moartea își lovește oasele de trupurile noastre. Incep să se zărească căștile inamicilor; din dreptul lor izbucnesc flăcări de citeva clipe. Mă minunez cum reușesc să-mi împing corpul lipit de jarba imbuibată de apă, fără să întind mîinile și picioarele. Ca un șarpe! Am ajuns aproape, foarte aproape de tranșee; poate la vreo patruzeci de pași. Tragem fără să ochim, cu capul afundat în noroi, grăbiți, speriați de situație. Prea repede ne pomenisem cu inamicul în față, la o aruncătură de bolovan. Ne oprim. Doar cițiva mai înaintează; sint grenadierii. Îi văd cu coada ochiului cum se înalță și aruncă ouăle din metal verzui. Grenadele cad bine, tocmai în mijlocul inamicului, răvășind gîia. Se trage din aminodouă părțile. Cîteva tanchete vin din spate și trec pe lingă noi aruncînd din turele plumbi fierbinți. Uneia îi sare o șenilă; se învîrte într-un cerc strins, ca o muscă zăpăcită căreia i s-a smuls un rind de picioare.

— Acum! țipă comandantul. Ne ridicăm și fugim cițiva pași. Alții, pitulindu-se pe după hărăbaiele alea mici, fug spre inamic și trag în vreme ce urlă. Ca un val imens, ne repezim spre adăposturile dușmane de unde focul se sparge în bucăți. Sintem aproape, foarte aproape. Unii au sărit în șanțurile adînci. Printre ei e și Petrică. Inamicii fug care încotro, aruncînd armele.

Stăm în tranșeele săpate de ei. Sint mai largi și mai adînci decît ale noastre. Din plutonul meu au pierit opt inși. Ploaia s-a oprit, dar norii nu se clintesc. La poalele cerului o lumină purpurie joacă în clocot.

Un țuiet prelung, apoi încă unul mai scurt. Din ele se nasc citeva acorduri. Florin sărută muzicuța. E o melodie veche, cunoscută, tînguitoare. Ciudat pe o brazdă de pămînt, gîndul îmi fuge la Mirela. O văd plînuță, cu pîntecele aruncat înainte, cu obrajii încărcăți de o mască brună, cu sinii umflați, zimbotoare. Vestea că purta un copil m-a speriat. De ce nu-mi spusese mai devreme? Am înțeles mai apoi că neștiința ei și nu tănuirea fusese cauza. Îi mingii fața lucioasă, apoi părul ce-i cade peste fruntea-i brobonată de sudoare. Iat-o cu înfățișarea-i drăgăstoasă, cu ochi jucăuși și zîmbetul rupt din buzele-i nesățioase, puțin umflate, doarnice, parcă, de păcat. O string din ce în ce mai tare la piept și-i șoptesc citeva cuvinte la ureche. Ea ride, apoi se desprinde din îmbrățîșare. „Mi-e frică să nasc”, îmi spune. „De ce?” întreb eu năucit. „Cred că-i ceva foarte greu. Mai greu decît o luptă în război”. Mi-e teamă și mie, dar nu există o altă ieșire. Revăd apoi seara din casa Mirelei, cînd tatăl ei, nervos, agitat, fumînd țigară de la țigară, pufnește și trînteste. „Cum nu v-a fost rușine? Ce putem face noi acum? Ce? S-a dus dracului liceul, s-au dus toate! Îmi vine să vă omor!” Eu tac, prăbușit într-un fotoliu de piele și suport vorbele roștite cu repeziune. Cad ea o grindină peste mine, stîrnindu-mi dureri în creștet, în piept, peste tot. „Nu vă mai rămîne decît să vă luați”, țipase el. Abia cînd ne-am cunutat, Petrică a înțeles că o pierduse pe Mirela. După ani de zile, prietenul meu îmi mărturisise că în sufletul lui iubirea pentru ea stăruise multă vreme, în poșta faptului că ne știa împreună. Îmi aduc aminte că venind să mă felicite, i-am simțit brațele ce-mi stringeau umerii, tremurînd precum frun-

zele unui plop, iar ochii maronii îi pluteau în aburul emoției. Mirela, cu simțul ei de femeie, a înțeles exact ce se petrece cu el, motiv pentru care i-a spus: „Niciodată și nicicînd n-aș putea fi mai fericită!”. Pe sufletul lui se prăbușiseră atunci bolovani grei. Eu, orbit de dragostea ce i-o purtam Mirelei, nu mi-am dat seama nici o clipă cu cită patimă o putea lubi Petrică.

Bat cu pas ușor culoarele maternității. Plăcile de marmură, încă umede de la ultima curățenie, sint așezate ca o tablă de șah. Mirela este internată de citeva zile aici. Doctorul Frincu îmi spusese că va fi o naștere anevoioasă; trebuia aplicat forcepsul. Nu știam la vremea aceea cum arată acel instrument cu ajutorul căruia se aduceau copii pe lume. Am văzut-o dusă în sala de naștere, pe un cărucior înalt cu niște roți scălimbe ce scîrțiau enervant. Avea obrajii imbujoși, ochii îi sclipeau, iar fruntea năclăită de sudori părea de ceară. De pe buzele ei alburii s-a scurs un zîmbet amar. N-am putut să-i mingii mîinile ce și le ținea sub un cearceaf bleu; numai părul i l-am atins doar în fugă, cu virful degetelor, din pricina brancardierului cu priviri piezișe și fața buhăită.

Așezat pe o scaun de tablă, la vreo zece metri de ușa cu capitonaj alb, stau și aștept ieșirea căruțului. Minutele trec, apoi orele se adună. Aud frînturi de vorbe, expresii pur medicale, văd cum prin ușa înaltă se strecoară surori ce duc înăuntru flacoane cu substanțe, aparate de tot soiul. În urechi îmi răsună și acum vocea unuia scund, cu mustață: „Ce să-i mai faci domnule, săraca fată?!” Apoi forfota s-a stins. A apărut doctorul Frincu. Încercînat, cu ochii mici, ascunși sub pleoape, cu mîinile minjite de talc, cu halatul pătat de sînge. Mă ridic și fug spre el. Nu știu de ce dar inima îmi bate iute, un gol mi se plimbă prin piept, capul îmi tremură. „Ai un băiețel! E frumos”. Nu se oprește să stea de vorbă cu mine, se uită în altă parte. „Vă mulțumesc”, biiguu eu. Abia atunci pașii lui îngheață: întinde o mină, mă cuprinde pe după umeri și-mi spune în șoptă: „Să știi că mama, adică soția dumitale, e într-o stare gravă. Eu am făcut tot ce-am putut. A fost prea tînră, copilul prea mare, și, în plus, a purtat în ea o boală stupidă și rară...” Tace, tac și eu, mii de ciocane îmi bat în temple, un virțel cuprinde sala aceea cu pardoseală în șah, umerii mi se usurează, doctorul pleacă agale. Îl văd cum calcă puțin șchiopătînd, depăr-tîndu-se și intrînd în umbra culoarului adînc. Din el nu mai rămîne decît o pată ce lasă în urmă mirosul înțepător de clorofom. Peste plăcile de marmură alunecă scîrțîind căruciorul împins de brancardierul somnoros. Mirela, nemîșcată, palidă, cu ochii închiși ca în somn, cu buzele albe, cu o mină atîrnînd, plutește prin fața mea. O urmez, fără pic de curaj, amețit ca după chef. Căruciorul cotește la stînga. „Unde-o duci?” izbucnesc. „La morgă!” grohăie brancardierul cu fața umflată. „Nu!” țip. Mîini multe, lipicioase precum trupurile șerpilor mă prind și mă tirăsc. În camera de jos stau pe o banchetă părinții Mirelei. Par din sticlă verzuie, nemișcați ca niște statui.

Așezat pe-o coastă, peste săcotii plini cu grenade, privesc în depărtare; totu-i cenușiu, urit, fără contur. Gîndurile mă năpădesc iarăși, plimbîndu-mă în trecut. În fiecare duminică, Petrică venea la noi țînînd în mină cite-un buchet din florile ce le avea anotimpul respectiv. Mirelei îi provoca o mare bucurie acest gest al prietenului meu, care stătea, după ceas, o oră, apoi pleca, prefăcîndu-se grăbit. Acum înțeleg că roșeața din obrajii lui era semnul emoției și nu febra, așa cum se străduia el să ne convingă. Mirela nu-l conducea niciodată. În destule rînduri își căuta de lucru prin alte camere, lăsîndu-ne singuri. El se neliniștea, devenea neatent la discuție și-și ascutea auzul ca să-i audă mișcările și pașii. Cînd ea reapărea, Petrică devenea brusc vesel, aproape fericit. Eu nu cîntăream nicicum aceste manifestări, fiindcă nu aveam puterea să le pătrund. Apropierea ei mă fascina, îmi dădea siguranță și începeam să cred că am descoperit, în sfîrșit, paleta fericirii; îi prindeam mîinile catifelate și i le stringeam cu putere, prelung, într-o încercare de a-mi lipi palmele de ea, de a-i aduna toate trăirile din suflet și de a mi le trece prin pori în trupul meu hăituit de dorință.

Petrică stă, ca și mine, răs-turnat peste manta și se gîndește fără să clipească.

— Prietene, unde umbli? îl întreb șoptit.

Mai întii își trece o mină peste ochi, apoi mă privește puțin umit.

— Să-ți spun drept?
— Desigur!

— Andrei, mi-amintisem de Mirela.

Vilvătăi nemiloase îmi frig degetele, urechile, umerii obrajilor! În groapa asta mocir-loasă, uzi pînă la piele, după o luptă grea, sub cerul de culoare cenușie, doi oameni se gîndesc la aceeași ființă uitată de lume, pierită ca o floare ruptă din rădăcina ei și dusă peste riul întunecat ce împarte oamenii în morți și vii.

Pieptul lui se umflă, apoi se micșorează cu iuteală într-un oftat lung.

— O văd în rochia aia verde, cu guleraș negru, dacă o mai ții minte, care o purta pe vremea cînd mergeam împreună să ne scaldăm în Herăstrău. Tu în partea dreaptă ducînd gențile, iar ea în mijloc mergînd alene.

Mă cuprinde un dor nemilos, o disperare nestăpînită. Elevea aceea, cu cițiva zulufi, cu ochi jucăuși, cu buze puțin răsfrînte, îmi zîmbește de sub salcia pletoasă. Mă simt răscolit, asemenea unui ogor peste care trec plugurile și în care se nasc brazde adînci. Ce gîndise, oare, atunci cînd îmi întinsese o mină și-mi aruncase un zîmbet zglobiu? Dar atunci cînd mă chemase la ea acasă, în casa ocrotită de cei doi tei înalți și vegheați, cu strășnicie de bătrîna Cati?

Împins de o gelozie scurtă, doșpita în sufletul meu cu iuteala cu care se umflă un balon, l-am întreat!

— Ai sărutat-o vreodată?
— Nu! îmi răspunse el puțin mirat.

Aș fi dorit atunci, în clipele acelea, să-mi fi spus că a strîns-o în brațe, că i-a mușcat buzele acoperite de dulceața fragilor. Era o dorință bolnavicioasă, probabil o căutare a suferinței sau poate o ocazie de a fi învins, zdrobit. Nu știu ce înfățișare aveam, dar l-am văzut pe Petrică speriat, umit, incureat.

— Hai, hai să mergem după apă, m-a îndemnat.

Am pornit-o aproape de-a bușilea prin tranșee, spre locul unde zăcea un fel de saca. Plinșetul muzicuței lui Florin se zbate printre malurile zdrențuite. E liniște. Pe deasupra trec în zbor speriat citeva păsări. Oare, miine, ce-o mai fi?
(Fragmente din romanul „Impotriva viscolului”).

Poeme de

Gheorghe Daragiu

Glorie

poate-am învins un ceas de semne
ce se-ntorc

poate-am învins un strigăt
ascuns printre ciudate ruine

poate-am învins instrăinate dureri
ori flautul singurătății
supus cu ore de pelin

poate-am învins o clipă arsă
în talismanul din iubiri

ori poate cine știe poate
ce țarm de foc — ce val de foc
am mai învins.

Copilărie

Vise mi-am pus
ca cîreși la urechi
și-am pierdut
talismanul acesta
fără de care
păsările cîntă
pustiu.

Adolescență

se-ndepărtează timpul ca un fum
încolăcit sub fir de cristalide
și rătăcit pe vechiul drum
doar yorick la răscruce ride

sint flăcări înainte și în urma mea
și-am biruit un tom ce minte
întîia remușcare într-o stea
cu mine bate flori ca ținte.

Prelegere

ninge toți se bucură
de durerea albă a stelelor
să visez nu mă lasă urmele de cerb
urmele din care am băt
incununînd arșița
dorurile
ninge toți se bucură
dar doare urma de carboaică
în care nechemate cad diamante
din cer ori dintre coarnele
cerbilor infomețați de dragoste
ninge toți se bucură
numai stelele, numai urmele
numai umbrele de cerb
vor o tănuire-n vară
ninge toți se bucură.

Poetul plîngînd

rătăcind prin atîtea hăuri
părinții mei în sfîrșit s-au găsit.
împreună mergînd, ca odată, de mină
veneau către mine să mă întrebă ce fac
era noaptea adîncă sub ceru-nstelat
și sub viață m-am trezit
din nou negăsit.
părinții mei au plecat iar către cer
și-am rămas să vă spun
despre lacrimă, despre ger.

Tu, poezie!

cum aș putea să uit iubirea noastră
cînd fără tine și sărac și mort
aș fi umblat prin lume ca stafie;
revin la tine în genunchi
din clipa clipei în care-mi dispărea
și poate mă-nșelai cu-n alt durut
cu care bine te mai desfăta
dar pururi tu ai revenit la mine!
cu lacrimi risu-plînsu-mi te vedea
și sclav uimit tirîndu-mă-n genunchi
în poala ta întotdeauna mi-a fost bine
fără de tine și sărac și mort
aș fi umblat prin lume ca stafie
așa mai fericit ca mine nimeni nu-i
nici mai bogat, mai viu și desfrînat
tu felul meu de-a fi, tu poezie!

Voi rămîne în preajmă, să-ți ascult răsuflarea
și la miezul de noapte am să-ți depăn povești,
Ochilor care dorm să le mingii culoarea
și să rid fericită că mai sint, că mai ești...

Dar de n-ai să mă vezi niciodată în iarnă,
Să-nțelegi că zăpada nu-i destul de curată
și s-aștepti ochii mei peste tine s-aștearnă
O zăpadă de lacrimi, cum n-a nins niciodată!

ELENA DULGERU

În orașul tău

În orașul tău se lasă seara,
Seara care mă-ndeamnă să te caut.
Rînd pe rînd s-aprind luminile,
Luminile din mine.
Cînd vin către tine,
Oamenii întîlniți pe stradă
Parc-ar fi musafirii mei,
Fiindcă printre ei,

La locul știut de-atîta timp,
Te gădesc pe tine,
Adeseori,
Cînd în orașul tău se lasă seara.

Semnal

La primul ris de fată-n parc,
Deschid fereastra,
Să-mi inunde-n casă
Primăvara.
Jocul nu începe niciodată mai devreme,
Nici nu întîrzie niciodată,
Cum nu întîrzie cocorii
Să vină,
Cînd pomii și-au adunat în crengi
Zărite albe.
Risul fetei
E semnalul cert
Al adevăratei primăveri.

GHEORGHE ANDREI

TEATRU

Între plictis
și inventivitate

Patru spectacole văzute de curind la Teatrul dramatic din Brașov au relevat câteva dintre datele esențiale ale unei trupe în general exigentă cu sine însăși: mai întâi, abordarea unui repertoriu variat, menit să pună în valoare posibilitățile artistice ale cit mai multor actori; apoi, un ritm strins al premierelor, presupunând intrarea pe afiș a 6-7 noi spectacole în fiecare an, ceea ce, comparând cu multe teatre din țară (din Capitală, în primul rând) dovedește o muncă asiduă, ambiție, voință de a capta interesul publicului. Pe de altă parte, nevoia acestui colectiv — ca și a altora, de altfel — de a lucra cu regizori de talent, care să cunoască disponibilitățile echipei, care să aibă capacitatea de a o domina, de a-i valorifica și potența energiile creatoare. Regizorul Eugen Mercus, directorul teatrului, este un asemenea artist, dar prin plecarea într-un alt teatru a lui Mircea Marin se simte acut nevoia gășirii și aducerii, cu statut de permanentă, și a unui alt regizor capabil să se dedice trupei, propunându-i împreună un adevărat program estetic. Sigur, aceasta neexcluzând colaborarea cu invitații de prestigiu, însemnând și un benefic exercițiu pentru colectiv, și o atît de necesară varietate.

Cel din urmă spectacol pe care Mircea Marin l-a pus în scenă la Brașov, înaintea transferului său în București, a fost cu un nou text semnat de Dimitrie Roman: **Vinătoarea de berze**. Metafora este descriptibilă din titlu și ușor detectabilă din prima parte a acțiunii. În casa unei familii „foarte bine” are loc nunta fiului, dar atmosfera pare încărcată, vorbe cu două înțelesuri sînt aruncate de la unii la alții, o stare de culpabilitate plutește apăsător în aer. Sosirea neașteptată a unui vechi prieten al tinărului, aducînd vestea dispariției Mariei (e clar, prima logodnică, cea părăsită, a lui Beni), este scinteia care va aprinde întreg eșafodajul de minciună și lășitate al familiei și amicilor vecini. În ajutor îl vine lui Milu o „reporteră”, evident materializată prin convenție a conștiinței. Pe rînd, vor fi aduse scene care vor demonstra adevărata față a lucrurilor. Din păcate, lungimii excesive și mizei destul de firave a textului, montarea concepută de Mircea Marin l-a adăugat o lentoare în plus, un neîndemnic joc la rampă, o neașteptată lipsă de imaginație în rememorarea trecutului și o foarte scolarească mișcare și plantare a actorilor în scenă. Așa încît trupa nu și-a dezvoltat resursele reale, rămînînd în cel mai bun caz un fel de anostă platitudine, atunci cînd dorința de a face ceva cu orice preț nu a dus la îngroșări ridicole (e de mirare că o actriță de talia **Getei Grapă** s-a lansat într-un asemenea periculos joc!).

Nu-i deloc ciudat că **Omul care a văzut moartea**, de Victor Eftimiu, a fost inclusă în repertoriul brașovean: deși o comedie fără mari pretenții, ea trăiește mai puțin prin satira — bonomă, dacă nu chiar ușor edulcorată — făcută vieții politice de provincie de dinainte de război, cit mai ales, cred, prin dialogul sprîntar, prin amuzantele răsturnări de situație, printr-o seamă întreagă de qui-pro-quo-uri amintînd, chiar dacă numai vag, de comedile cu îndrăgostiți, părinți retrograzi și slugi istețe. Cu inventivitate, cu grijă pentru creionarea în tușă sigură a caracterelor prin gesturi, atitudini, relații construite dincolo de cuvînt, văzut cu privirea sigură a artistului de azi, spectacolul ar fi putut deveni fermecător și fără îndoială, ar fi putut crea câteva partituri comice cuceritoare. Numai că **Omul care a văzut moartea**, deși pus în scenă de o regizoare (invitată) încă tinăra — **Carmen Veștemeanu** — a suferit, mai întâi de toate de o bătrînicioasă „vizlune” din care a fost cu neputință să se discearnă de ce regizoarea a optat pentru text și ce a vrut să ne comunice prin el, pe scenă. Într-un decor supraîncărcat, care nu mai vorbea de o lume kitsch, ci era

el însuși kitsch, actorii, parcă fiecare din alt spectacol, n-au făcut decît să spună cu onestitate replicile. Cu travestiuri stingace, cu o „compoziție” lipsită de logică interioară aparținînd lui **Andrei Ralea**, am avut sentimentul că regizoarea a avut, la montare, un lapsus de creație.

O adevărată bucurie artistică au produs, însă, celelalte două spectacole, ambele puse în scenă de **Eugen Mercus: 7 martori**, de Peter Karvas (la Studio) și **Locuința Zoikăi**, de Mihail Bulgakov. Gîndite cu inteligență și finețe, fiecare element al limbajului teatral integrat perfect gîndului totalizator — niciodată minor sau strălucitor-superficial — ambele spectacole au avut darul de a releva adevărata valoare a trupei, înalta ei ținută profesională. **7 martori** este o piesă scurtă, la prima vedere extrem de simplă, dar care este excelent construită, într-o tensiune și un dramatism reale, vorbind cu un patetism conținut despre responsabilitate, despre omenie prin înfățișarea unei întregi galerii de tipuri ale lășității. Un procuror și tinărul său colaborator anchetează cazul morții unei tinere atacate de doi huligani. Ei cheamă, pe rînd, martorii, cîci șapte persoane au văzut și ar fi putut interveni în tragica întîmplare. Aflarea adevărului despre desfășurarea crimei se transformă astfel într-un proces intențat celor care din egoism sau nepăsare, din cinism sau neîncredere în puterea adevărului, din plăcerea de a fi simpli spectatori la evenimentele palpitanțe sau dintr-o gîndire deformată asupra celorlalți fug de răspundere, apărîndu-și mica lor comoditate. Autorul merge mai departe și opune, într-un mod subtil și pe cei doi anchetatori: pe cel matur, care nu vrea decît să afle faptele pentru elucidarea crimei, și pe cel tînar, care vede în martorii lași vinovați, posibili inculpați, cîci „unde începe și unde se sfîrșește granița răspunderii colective?”. Regizorul a avut o minunată idee care amplifică valoarea textului: toți cei șase martori lași sînt interpretați de același actor — **Mircea Andreescu** — dă dovadă de o splendidă măiestrie în conturarea atît de diversă a celor șase tipuri — mîști ale aceluiași boli morale. Doar cel de-al șaptelea martor, femeia care s-a dovedit om adevărat (și **Melania Niculescu** a compus un rol emoționant) este altcineva. În roluri mai puțin spectaculoase, **Dan Dobre** și **George Tudor** au nu numai o impecabilă ținută scenică, dar transmit, printr-o reținută sobrietate, o tensiune, o neliniște ce țin de ființa lor umană și socială.

Umor și dezlănțuită inventivitate scenică, bun gust și rafinată ironie, o plăcere impresionantă a jocului, o capacitate — însemnînd talent imbinat cu înalt profesionalism — de a crea tipuri bulgakoviene memorabile au fost datele fermecătorului spectacol cu **Locuința Zoikăi** în regia aceluiași **Eugen Mercus**. O comedie satirică scilicet — mai cu seamă în prima sa parte — este acest text care ridiculizează nu cu răutate, nici cu tristețe, ci cu spumoză plăcere o lume care, după Revoluție mai încerca încă, prin neașteptate combinații și tertipurii, să supra-viețuiască, eventual la fel de bine ca înainte. Avalanșei copleșitoare imaginației comice a lui Bulgakov, spectacolul de la Brașov îi răspunde cu o bogăție și totodată cu o strînsă logică a limbajului scenic invidiabile. Nici o clipă comicul nu e supralicitat. Inteligența scenică ghidată de bun gust fiind marca reprezentăției. Fantezia creatoare, începînd de la cadrul scenic și costume (excelent concepute de **Axentii Marfa**) se manifestă la toate nivelele de concepție a spectacolului, dar, firesc, prinde forma cea mai complexă în interpretarea actoricească. Un rol memorabil realizează **Costache Babii** în Ametistov, dar alături de el **Paula Ionescu** și **Dan Săndulescu**, **Mircea Andreescu** și **Gabi Daicu Mihai**, **Ion Jugureanu**, **Flavius Constantinescu** și **Gabriel Săndulescu**, **Luminița Blănaru** și **Maria Roesandra Dobre** și toți ceilalți au construit adevărate creații actoricești. Chiar dacă partea a doua a spectacolului nu se mai desfășoară în același ritm (și textul pare ușor indecis), în ansamblu el rămîne unul de valoare, pe măsura unei trupe talentate ca cea de la Teatrul dramatic din Brașov.

MIRUNA IONESCU

PLASTICĂ

Expoziție — tandem

Nu de mult, la începutul acestui an, recenzăm o expoziție-tandem a plasticienilor Carmen și Gheorghe Rasovszky și iată sintem din nou martorii unei asemenea expoziții familiale, cu o fructuoasă re-unire a forțelor, sub semnul dragostei și al creației. Este vorba despre perechea de remarcabili plasticieni **Viorela și Vintilă Mihăescu**, care prezintă la Galeria de artă „Orizont” un catalog comun al dublelor eforturi, cumulate în realizări și satisfacții dublate. Ambii expoziții sînt absolvenți ai Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”. Vintilă absolvind secția de arte decorative în anul 1969, tocmai atunci cînd Viorela își începea studiile de grafică. Viitoarea lor activitate conjugată se va dovedi rodnică prin numeroase lucrări de artă monumentală, fiind demne de înregistrat vasele lor tapiserii executate pentru județul Tulcea (în 1980 și 1982) precum și aceea pentru județul Vilcea (1982).

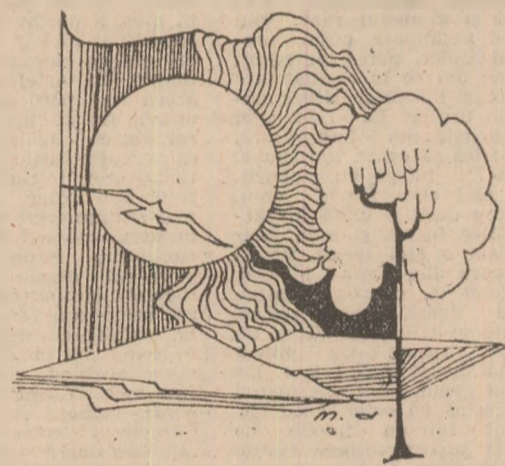
Tot împreună, alăturîndu-li-se și **Paolo Cerroni**, vor obține și un premiu de prestigiu internațional: Medalia pentru merit artistic — Academia „Arietas” — Roma, 1986, concludînd intens, dar afirmîndu-se și în mod personal prin numeroase expoziții, după cum vor participa, în țară și în străinătate, la prestigioase asamblări de grup, cu plăcute ecouri.

În actuala lor expoziție ne întîmpină frontal un amplu panou-frescă (325/655 cm) dezvoltînd evoluția materiei și formelor organice, de la amochă pînă la vertebrate și apariția omului, cu mesajul marelui Spirit. Interesează faptul că, deși caracterul pedagogic este vădit, se poate spune că asistăm și la o resurrecție a multor experimentări plastice, reluîndu-se istoria artelor într-o suită heteroclită ce reunește tasismul primitiv sau hieroglifa potențială cu modalitățile bine conturate în frescă, sau vibrante în tapiserie, oferindu-ni-se astfel și un substrat ingenios al eternei creativității, prelungită de la Natură către viziunea artistică și deopotrivă științifică a umanității contemporane.

Partajarea celorlalte spații murale din salonul propus se face armonios prin paisagistica viguroasă, deși de factură spontană, a **Viorelei Mihăescu**, iar grafica nervoasă și gravura de meșteșug și subtilitate davinciană a lui **Vintilă Mihăescu** ne acordă o reală satisfacție optică, precum și o tranșantă reiterare spre studiul atent și dinamica formelor. Prometeice și icarice simboluri răzbat prin protecele și filiformele minutii ale distinsului grafician, celebrînd indeolaltă misterul Științei și fluența Artei.

Prin activitatea lor atît de diversă, enumerînd, pe lîngă grafică și pictura propriu-zisă, tapiseriile, mozaicul ceramic mural, fresca ilustrativă și tot evantaiul fastuos al artelor decorative, cei doi Mihăescu își vădesc și comuna crez, de fervoare curat renaștină, întru reîntegrarea artistului complet. Strădania lor fie binecuvîntată!

TUDOR GEORGE

Idei

„După olaltă, lîngă olaltă”

În **Fiziografie II**, ms. 2267, unde se află și traducerea după **Bemerkungen über Kräfte der unbelebten Natur**, din vol. **Mechanik der Wärme in gesammelten Schriften**, de J. R. Mayer (1874), între sub-punctele **Fall/Cădere și Masa/Masă**, pe versoul filei 31, Eminescu a notat, într-un mod sintetic, dar deschis printr-o interogație: „După olaltă, lîngă olaltă. De ce?” Iar mai departe, printr-o exemplificare simplă, evidențiază raporturi unilaterale (compensative) și unitare: „Orice organ se dezvoltă în mod unilateral, n-o poate face decît în socoteala unui alt organ. Memoria se dezvoltă în socoteala judecării, judecata în socoteala memoriei — cînd amîndouă se află unite avem a face cu un geniu, a cărui musculatură — foarte slabă și neconsumatoare — plătește

cheltuiala amîndorura. Voltaire, Newton au fost din punct de vedere al musculaturii caricaturi”. Exigența pe care Eminescu și-a impus-o creației sale este de a descoperi **ecuațiile lumii**, „adevărurilor fenomenologice corelate lor echivalent, de altă ordine, mecanică”, cum notează mai departe (82 r), în locul căreia lăsase la început cuvîntul „poate” — aceasta mărturisind despre desfășurarea gîndirii sale spre zonele profunde ale lumii, spre acele concepte atotcuprinzătoare și unificatoare. Lumea matematicii i se revela poeziei ca răspunzînd acestei preamane tentații.

Pe același versoul al filei 31 este subliniat de poet ca lege ontologică: „Tot ce este are o rațiune de a fi”, iar pe versoul filei 82: „Toate sînt o ecuațiune”, cu consecința le-

gică de pe versoul filei 56: „Ceea ce nu se cheltuieste ca mișcare se păstrează ca energie”. Nu este greu de văzut că aceste judecăți se întemeiază pe postulatul **simetriei**; iar triumful acestuia se luminează și prin farmecul estetic. În ms. 2264, unde sînt cuprinse traduceri din **Principes de la science sociale**, vol. I, de Carey, Eminescu extrage pe fila 336 un citat referitor la **perfecțiune ca varietate în unitate**. „Varietatea sau diversitatea e condiția dezvoltării; schimbul reciproc, urmarea acestei diversități trezește și manifestă viața. Cu cit e mai mare deosebirea dintre organe, cu atît mai activă și superioară e viața individului. Cu cit e mai mare diversitatea indivizilor și a raporturilor dintr-o societate de indivizi, cu atît mai mare

e și suma vieții, cu atît mai generală, mai deplină și mai sublimă dezvoltarea vieții. Dar e necesar nu numai ca viața să se dezvolte în toată bogata ei varietate ci ca să se dezvolte armonios spre **folos, frumusețe și bine**. Astfel recunoaștem adevărul vechiului proverb: Varietate în unitate e perfecțiune” (s.n.). Iar această unitate a varietății, care trece drept fundament vieții, cuprinde în sine cele trei mișcări absolute: „progresivă, rotatorie” și a „părților constitutive dinlăuntru moleculei”, sau a „părților constitutive cătră olaltă”, cum extrage Eminescu în **Notele**, după **Adolf Fick**, din **Die Naturkräfte in über Wechselbeziehung**, în ms. 2270.

Poetul a intercalat în textul german, la traducere, o schemă cu figuri geometrice însoțită de explicații. Una dintre acestea: „Din corelațiunea acestor mișcări se nasc diverse grade și diverse direcții de forțe, a căror incru-

cișare e viața”. Revenind la prima adnotare, urmată de interogație și, firește, adăugîndu-i „cătră olaltă”, se luminează **simetria** pe care Eminescu o atribuia întregului univers.

Nu este greu de observat că în formularea „După olaltă, lîngă olaltă” și „cătră olaltă” se întrevede manifestarea grupurilor în operațiile de simetrie (de la **discrete la continue**). Se știe că simetria, chiar și atunci cînd a fost contrazisă, la un alt nivel de profunzime și într-o etapă ulterioară ea a fost confirmată. Se asistă, astfel, „la un triumf al principiilor de simetrie”, scrie același **Abdus Salam**. Iar prin aceasta, se surprinde că natura, universul au o estetică implicită. Și Eminescu (ca și un om de știință) credea în aceasta, **simetria** devenindu-i lege a creației sale și drept **temei** tentației de căutare a **corelatei**.

DUMITRU VELEA

CUM SE CÎȘTIGĂ UN MARE PRESTIGIU ARTISTIC

Corul de copii al Radioteleviziunii Române

O voce de copil, ridicată la altitudinea muzicii, este un tril unic ce dă sufletului nostru doritor de imensitate mișcări poetice, iar inimii o ciudată dilatare căreia-i zicem emoție. Armonioasă și acordată în perimetrul artei cu vocile altor copii, această voce lopește zăgaz de piatră și dă friu liber candorii, nimic poate din lumea noastră nefiind atât de asemănător cu năvala primăverii într-un aprilie cu lumină ce dă a se naște și-și trimite înainte vestitorii de floare. Un cor de copii este ca un pumn de aur curat ales, fără îndoială, bob cu bob, din cristalinul unui riu de munte. Cincizeci de voci ce-și au sunet de clopoței pot da închepurii aripi de pasăre albastră, pot da gândului putere de basm și miracol. Puritate și candoare fără egal sugerate de vocile armonizate ale unui cor de copii ce ne sosesc dinspre cîntec și toată viața lor vor rămîne așa, venind dintr-o bună înțelegere a frumuseții, tinzind spre frumos printr-o practică ce dă copilăriei hotare înspre infinit. O ușă larg deschisă spre primăvară, fiecare recital al Corului de copii al Radio-

televiziunii Române constituie o probă eloventă despre potențialul artistic de excepție al copiilor noștri. Fiecare concert este o călătorie în țara neuitată din care fiecare dintre noi vine — țara copilăriei. Realitate umană de originală expresie, fapt artistic de referință nu numai în lumea ocrotită de noi toți, a copilăriei, ci în întreaga noastră viață și mișcare artistică atât de densă și de bogată în evenimente însemnate. Corul de copii al Radioteleviziunii avînd la pupitrul pe experimentatul om de muzică și remarcabila profesoară Eugenia Văcărescu-Necula, se situează în rîndul celor mai bune formații de gen din lume, cîștigîndu-și un binemeritat prestigiu artistic și dînd artei românești noi dimensiuni prin muncă, talent, dăruire.

Minunată, întotdeauna minunată în vibrația ei adîncă, arta acestor copii ce alcătuiesc o formație de prima mîină în stîmna tuturor, ne sporește și ne luminează umanitatea.

O densă biografie muzicală

Inițiat cu 42 de ani în urmă, Corul de copii al Radioteleviziunii Române este prima formație de acest fel din țara noastră. Socolind vârstele copilăriei, se poate spune că au crescut și s-au format aici patru generații de copii. Alcătuit cu scopul de a îmbogăți emisiunile radiofonice, acest cor s-a achitat întotdeauna la superlativ de îndatorirea sa, mai mult decît atât, susținînd și concerte, participînd la întîlniri și schimburi de experiență pe teme muzicale, generînd o adevărată mișcare corală de copii. Colaborează în mod curent (și concertează, deci) cu Orchestra simfonică și Orchestra de studio ale RTV, cu Filarmonica „G. Enescu”, cu alte prestigioase formații și instituții muzicale. Dovedind înalt nivel tehnic interpretativ, acești copii se remarcă prin concertele de aleasă finută artistică cunoscute sub numele de „a capella”. Interpretău piesele în original. Specialiștii sînt unanimi în a aprecia că acest cor stăpînește foarte bine o mare varietate de stiluri muzicale, dovedind o perfectă omogenitate, fină nuanțare melodică, calități tehnice de excepție, flexibilitate (maleabilitate) în execuție. Înregistrează pe an circa 200 minute de muzică, deci nu mai puțin de 70—80 de piese, ceea ce este cu adevărat impresionant. Poate susține concerte cu piese din literatura corală universală „în stil” (un fapt dificil de realizat la o vîrstă atât de mică). Turnee numeroase, în țară și peste hotare: în Cehoslovacia, R.F. Germania, R.D. Germană, Belgia, Bulgaria, U.R.S.S., Iugoslavia, Japonia, Ungaria, Turcia etc. În repertoriu: piese din creația corală românească, de la cîntecele patriotice pînă la cele de școală, de tabără, de excursie, de muncă — tot atîtea momente de a da expresie muzicală celor mai frumoase sentimente ale copiilor; de la cîntece care valorifică bogățiile folclorului nostru pînă la piese pe ritmuri moderne; apoi piese din creația muzicală corală universală (lucrări de Palestrina, Lasso, Scandellus, O. Vecchi, Marenzio, Adam de la Halle, Cherubini, Gastoldi, Rameau, Bach, Haydn, Schumann, Schubert, J. Strauss, Glinka, Brahms, Prokofiev, Britten etc. etc.). În cele peste patru decenii, corul s-a aflat sub bagheta dirijorilor Ion Vănică, Elena Viciă, Theodor Cartiș, Nicolae Vicleanu, pianista Ioana Thomasz. În prezent (de 7 ani) Corul de copii al Radioteleviziunii Române traversează o perioadă de frumoase împliniri artistice di-

rijat de profesoara Eugenia Văcărescu Necula, la pian aflîndu-se Martha Joja. Colectiv artistic de performanță, acest cor are și cîțiva solisti, copii cu calități vocale de excepție: Gabriel Andronache, Cătălin Dumitru, Roxana Stingaciu, Daniela Nițescu, Elena Safta, Simona Porumbel, Adela Macri, Roxana Constantinescu. Despre izbînzile artistice ale Corului de copii al Radioteleviziunii Române, un ziar din Germania Federală scria (în urma turneului întreprins de cor în această țară, în octombrie 1987): „Am fost fascinați de sensibilitatea lucrărilor lirice românești și de temperamentul vulcanic al lucrărilor de joc popular”. Copiii din Corul Radioteleviziunii Române — acest cor, parte din copilăria României de azi — poartă cu ei un mesaj de înaltă vibrație spirituală. Recunoscut ca o formație artistică reprezentativă, Corul de copii al Radioteleviziunii Române deține premiile naționale și internaționale, printre distincțiile importante aflîndu-se Pre-

miul I la Festivalul național „Cîntarea României” în cadrul ultimelor două ediții (la profesioniști!).

Din activitatea discografică — cel mai recent eveniment îl constituie apariția discului cu muzică românească intitulat „Să cînte copiii” (nr. 2).

„Prin muncă, dăruire și... seninătate”

Dialog cu EUGENIA VĂCĂRESCU NECULA, dirijora corului

— De la ce credeți că trebuie să înceapă orice dialog despre această formație muzicală pe care o ascultăm cu atîta plăcere și o prețuim atât de mult?

— De la ceea ce este definitoriu pentru

noi toți: munca. Acești copii care, adesea, vin de la școală direct aici, în studioul din Nufierilor, muncesc exemplar. Mai mult decît atât — știu deja să muncească exemplar, să fie dăruiti unei pasiuni, știu să facă tot ce trebuie pentru ca la repetiție sau la concert să fie în perfectă formă.

— Este impresionant. Cum explicați această disciplină de oameni mari (să zicem) pe care și-o impun?

— Iubesc și au fost învățați să lubească ceea ce fac. Acasă și aici nu învață numai teorie și solfegeu, muzică, ci și cum să-și prețuiască timpul, cum să se organizeze în tot ce întreprind. Fapt ce le va prinde bine și mai tîrziu în viață. Repetăm toată săptămîna, pe voci, pe partide muzicale. Și, totuși, nu sînt obosiți — îl vedeți sînt tonici, sînt vioi, sînt frumoși. Și sînt premianți și la școală, fără excepție, altfel n-au intrare aici.

— De ce vin atît de mulți? Sînt circa 300 de copii care trec pragul acestui studio pentru a se supune unor rigori pe care muzica le cere dintru început pentru a fi adevărați.

— Pot să vă spun că sînt împătimiti după muzică. Sînt făcuți pentru muzică. Chiar și după ce „absolvă” acest cor, tot mai vin pe la noi. Avem și o corală de fete, foste membre ale corului. E o chestiune de suflet. Apoi viața într-un ansamblu artistic, într-un colectiv ce urmărește performanța oferă satisfacții deosebite acestor copii veniți de la toate școlile din Capitală. Pășesc de mici în cor, avem chiar și grupă mică, de începători. Toți, de la mic la mare, pun suflet în ceea ce fac aici. Cîntă frumos prin muncă, dăruire și... seninătate. Spun seninătate pentru că nu uităm faptul că sînt copii, că trebuie să imbinăm munca și învățătura cu jocul.

— Au acești copii conștiință de artiști? Se poate vorbi de așa ceva la vîrsta lor?

— Fără îndoială, deși corul nostru are, cred, față de alte formații asemănătoare din străinătate, media de vîrstă cea mai mică, între 12 și 14 ani. La fel ca artiștii, au o conștiință a recuperării, un echilibru bine stabilit între muncă și odihnă, o obișnuință a muncii intense. Fiind capabili de performanță artistică, acești copii minunați sînt capabili să și trăiască profund actul artistic și, firește, să-l înțeleagă. Factorul artistic funcționează ca stimulent, dacă puteți să vă imaginați așa ceva pentru vîrsta lor. Concertele sînt cele mai puternice stimulente. I-am întrebât odată: „Unde vă simțiți voi cel mai bine?” Răspunsul a fost spontan și uluitor: „Pe scenă!”.

Cuvinte de laudă

● „Corul de copii Radio? O ceată de odrasle cu ochi frumoși și glasuri vrăjite, care ne luminează viața, innobilîndu-ne sufletele cu suavitatea și limpezimea vîrstei de aur. O ceată de mici muzicieni înflorînd în studiourile Radioteleviziunii Române pe care-i iubesc atît de mult și în tăcere (pe toate lungimile de undă) și care-mi trezesc o singură mișnire: că nu sînt ai mei.” (ALEXANDRU PAȘCANU, compozitor).

● „Corul de copii Radio este un unicat... În primul rînd prin calitatea și prin performanțele sale artistice (...). În viața noastră muzicală apariția lui a devenit o tradiție și un simbol.” (LIVIU COMES, compozitor).

● „Disciplina, finuta și frumusețea interpretării au asigurat un succes

binemeritat Corului de copii Radio, iar influența sa a crescut considerabil. După modelul lui au apărut numeroase coruri de copii, dorința micilor artiști de a face parte din acest colectiv de prim rang fiind pe deplin justificată.” (LIVIU IONESCU, director artistic adjunct al Formațiilor muzicale ale Radioteleviziunii Române).

● „Corul de copii al Radioteleviziunii Române, sub conducerea eminenței muziciene Eugenia Văcărescu Necula, simbolizează — fără exagerare — măiestria corală redusă la esență. Cantabilitate notabilă, înălțări armonice realizate cu expresivitate, înfrînte de polifonii obținute cu o mare forță emoțională, precizie ritmică de ceasornic — sînt doar cîteva dintre însușirile acestui minunat ansamblu.” (DORU POPOVICI, compozitor).

Pagină realizată de EUGEN MIHĂESCU
Fotografii — VALERIU TANASOF

● **ALINA DURBACĂ, Galați:** „Eu, Alina Durbacă, m-am născut (fără voia mea) la 7 ianuarie 1970 (aș fi vrut să mă cheme Ioana). Scriu de (la) 2 ani. Sint in clasa a XII-a la Liceul de Filologie-Istorie. Vreau să urmez Facultatea de științe juridice din București (și ce dreptate am să mă fac eu!). Semne particulare nu prea am. Am doar un singur picior pe care mă sprinjin și cel mai elegant mers din Univers (celălalt picior l-am pierdut într-o lecție de istorie, în timp ce eu singură am învins pe puțin 1000 de tătari sau turci). Am participat la un singur concurs de poezie, la „Baladele Dunării“. Am luat un premiu pe care mi-l doaream din copilărie (al Comitetului Județean al U.T.C.). Am publicat în revista studenților gălățeni „Orientări“. După două zile mi-a apărut în S.L.A.S.T.-ul din 28 noiembrie 1987 un grupaj de care m-am bucurat (toți s-au întrebat cum de mi-a apărut un grupaj atât de bun). Dacă mai vreți să aflați despre mine, citiți poemele“.

Înainte de a vă citi (cita) poemele să

mai stăruim asupra unor pasaje ale scrisorii dumneavoastră. De ce? Vom vedea mai încolo, dar nu atât de mai încolo încât să depășească chenarul acestei pagini.

„Ce vină am eu că mă cheamă Alina, că am 18 ani și că în loc de băiat am ieșit fată? (parcă îl văd pe tata la nașterea mea, albindu-se și înghițind în sec). Ce vină să am eu „că în loc să fi învățat matematică și-al răsturnat biblioteca în cap și-ți cheltui banii pe cărți“? Că uneori mă mai apucă așa cite un poem și imi aduc aminte de mine abia cind imi aduce mama nota de plată de la telefon „că numai tu vorbești toată ziua și numai aiureli de-ale tale, că ce astea sint poezii?“ (eu o ascult pe mama și o iubesc; că așa mă ceartă ea din dragoste, că atunci cind m-a văzut în ziar, în S.L.A.S.T.-ul din 28 noiembrie a cumpărat toate ziarele și a tapetat pereții casei noastre). Ce vină am eu că vecinul mă privește sașiu și că de ziua mea ei imi aduc scutece și mă ciupește de obraz? Să vedeți: într-o zi mi-am luat o pereche de aripi,

am ieșit în fața blocului și m-am ridicat deasupra vecinilor mei care se înghesuiau să mă vadă. Ei s-au dus repede la ai mei să le ceară lucrurile mele la care țineam eu. Ce mutre au făcut cind m-au văzut înapoi!...

Eu o să ajung poezia mare. Pe cuvintul meu! Dacă nu credeți, vă dau și dumneavoastră visul meu în care o să mă vedeți pe mine pe propriile mele picioare, dind autografe celor de pe la edituri, pe care am refuzat să-i las să mă „ajute“ să public.

Se aude că aveți de gînd să veniți cu cenaclul „Confluente“ la Galați. Sper că nu se va speria nimeni cind voi apărea într-o rochie cusută din paginile ziarelor. Vreau să citec la „Confluente“. Colegii mei de la cenaclul „Noduri și Semne“ bănuiesc că și ei vor vrea. După cite știu eu doar trei trebuie să citească. O să citiți poemele mele și o să vedeți și dumneavoastră cam cum imi circulă mie singele“.

Dragă poetă, singele dumneavoastră circulă ca la raliu, la virajele pe două roți și-n fiecare clipă te aștepti să se-ntimple vreo frumoasă năzdrăvanie, ca de pildă cursa să continue în cer, fiindcă, cinstiți vorbind, fără teama de teribilismele jucate, utilizați cu îndrăzneală perechea de aripi cu care v-a înzestrat natura. Natura-mamă pesemne, fiindcă mama, observ, comite gesturi de exuberanță sufletească asemănătoare celor ale fiicei (tapetarea cu ziare), natura-tată fiind mai puțin prezentă aici, (doar o presupusă albire in-ciudată la evenimentul nașterii fiicei și nici nu bănuia, sărmanul, cit de îndreptățită-i era albirea!). Am reprodus

pasaje din scrisoare fiindcă ele se confundă, pe alocuri, cu „strofe“ din poeziile trimise. Cu alte cuvinte, mi se pare că acest suvoi lăuntric, acest prea plin verbal și sufletec, odată declanșat se năpustește asupra lumii cucerind tot ce-i iese în cale. Sint convins că și la telefon vorbiți poeme arboreșcente, risipiți cu nonșalanță fantezie, nedrămuind nimic, cheltindu-vă cu bucurie. Din fericire izvorul e puternic.

V-am citit și publicat într-adevăr un grupaj de poeme în toamnă, aduse de un dascăl-gazetar gălățean. Mi-a plăcut, din start, libertatea lor interioară și un abur de ironie care invăluia totul, semn că autoarea strunea cu inteligență discursul liric, conștientă de o anumite convenție a jocului. Considerați-vă programată pentru apropiata noastră ședință literară de la Galați (după ce o vom implini pe cea deja programată la Iași). Credința dumneavoastră că veți ajunge o mare poetă face parte din regula de minuni și ingimfări a talentului. De n-ați fi așa, n-ați fi poetă de nici-un fel. Numai că peste această piramidă de orgoliu trebuie să întindeți cu migală o tencuielă-filtru de indoială și nemulțumire. Pe muchia subțire care desparte și adună orgoliul cu nemulțumirea veți citi adevăratele dumneavoastră performanțe. Cit despre editori? Lăsați-i să rivnească prețiosul dumneavoastră autograf cu litere buclate, fiindcă pină una alta trebuie să vă ocupați serios de gospodărirea pogonului dumneavoastră de cer interior, teren, după opinia noastră, excepțional, care merită tratamentul unor defrișări dibace.

cele nouă ore ale capricornului

1. mă îmbrac în cea mai frumoasă rochie : rochia cu aripi.
la virful aripilor sint arse cu fierul de călcat.
ca de ziua mea împodobesc casa cu stinjenei, incalț pantofi negri.
pentru că anul nou abia a trecut bradul e încărcat cu : nuci, mere, gutui și cea mai reușită fotografie a mea, în bucătărie mama fredonează un cintec vechi, în bucătărie miroase bine, eu nu am voie să intru.
îmi vine să sun din corn, totul e pregătit : masa invelită cu catifea, luminările, pupăturile, urechile mele.
2. între douăzeci și două decembrie și douăzeci ianuarie se nasc numai capricorni, pe ei nu-i aduc berzele, o dată pe an caprele îi iau în coarne și aleargă așa cu ei, se mai lovesc de un munte de un copac, mai trec printr-o apă, dacă nu se țin bine turma îi trece cu copitele, în goană, cine rezistă primește un corn să sune din el cind i-o fi urit și pustiu.
de-ala se numesc ei capricorni.
3. cu degetul mare imi iau eu temperatura, îl pun sub braț și string tare, dacă am temperatură unghia crește invers, acum degetul meu e numai o unghie.
4. de obicei prietenii casei sună la ușă de trei ori, cineva sună acum de trei ori, optsprezece colindători mă roagă să-i primesc, au măști bătăie lungi și sint vopsiți cu tot felul de culori, s-au cățărit pe ei și suflă în corni, eu imi aduc repede cornul meu și încep să vopsește cineva sufletele în alb, ei scot niște clopote și se nimbă prin casă, aruncă cu zăpadă în colțurile în care eu am fost pedepsită, să piară păcatele, bat tobele, se chircesc la nămint se tăvălesc, șchioapătă și tot timpul bat clopotele, fac salturi și bat clopotele, eu m-am linit de perete iar ei imi pun burușe în romă, mă sfințesc, în loc de bani și colaci ei imi iau suftă din năr, lerui ler.
5. tata mă strigă din casă, tata trece pe lângă mine și o întrebă pe mama ce-i cu icoana asta.
6. toată familia mea este veselă astăzi, tata mama și eu, care sint obosiți ca după o alergătură, le arăt triumfătoare al optsprezecelea corn, am o colecție de corni, bem împreună șampania din nărul meu lung, în cinstea mea, la mulți ani, munte mare, apă curată, minaii pe furis noul corn, sint atât de felițiți încât propun să le citesc un poem, ai mei propun să mă desținem o sticlă, părul meu este o spumă și așa fără matru mi se face poftă de struguri.
7. mă simt înțeles, iubesc și sint mindri de mine, m-au întorsat la hali nervoase pentru că aveam simptome nemaiintilnite în familia noastră : noaptea stăteam prin somn că vin caprele și mă găseau suflind într-un corn, rîzind, larma imi umpleam camera cu zăpadă și mă găseau ei

om de nea, desenam pe pereți valuri și mă izbeam în ele să fac pluta, la anul nou abia m-am dat jos din virful pomului de iarnă unde incepusem să clipesc, din diagnosticul au aflat că sint simptome de poetă, părinții mei mă iubesc și sint mindri de mine
8. al optsprezecelea corn l-am primit azi, familia mea m-a cumpărat scutece și căciulițe, ca atunci cind l-am dezamăgit pe tata că nu sint băiat, mama ar vrea să probez scutecele, căciulițele, să vadă dacă imi vin, ei aduc un pătuț cu gratii, eu nu incap decit cu zece ani.
(la treisprezece ani părinții mei m-au dus la doctor să mă trateze de giganțism).
mama insistă, mai intru cu un an și ceva.
(la treisprezece ani aveam niște picioare foarte lungi și subțiri, să nu se cunoască mergeam pe vine, nu mă jucam cu copii, citeam povești cu pitici și inotam foarte bine, noaptea suflam în corn).
ca să incap în pătuț mă urc în el în picioare, toți se bucură că am încăput, tata imi face repede o poză.
9. prietenii mei trebuie să sosească, mama e în bucătărie și fredonează un cintec vechi, din bucătărie miroase bine, eu nu am voie să intru, am strins în brad scutecele, căciulițele, pătuțul cu gratii.
cineva nu sună la ușă de trei ori, aflu că mi-au venit prietenii, eu mă întind repede pe masă, imi impreunez miinile așa cum am văzut pe cineva în cimitir, mama aprinde optsprezece luminări, picioarele mele atirină la capătul mesei, mama mă privește cu duioșie cum stau așa întinsă și cu ochii inchiși și i se pare că tare sint frumoasă, păcatele ei, prietenii mei sint veseli au chitări și miros a zăpadă, mă pupă, mă trag de urechi mi-au adus stinjenei și cadou un giulgiu să nu-mi fie frig, prietenii mei cintă dansează și spun bancuri, mama imi șoptește să nu mai zimbesc, ei se așează în genunchi în jurul mesei, cineva cintă cintecu triste, din ochiul meu sting picură o lacrimă pe obrazul cuiva care se bucură că mai poate plinge, mama imi șoptește să nu mai lăcrimez, se desțac sticle cu șomoniie și părul meu este iar o spumă, din bucătărie miroase bine, mama aduce aburind pe o tavă muntele copacii apele cornul, ca prin vis aud cintindu-se la mulți ani, apoi pupăturile, colindătorii măștile, piticii, masa prea scurtă, cadourile, luminările.
cineva mă infasă, cineva mă culcă în pătuțul cu gratii și deschide fereastra să aud eu cum ninge.

cu puțin timp după cele nouă ore

la un fluierat ne-am adunat cu toții, la două fluierături ne-am făcut bagajul și ne-am urcat în tren, după multe zile cineva a tras semnalul de alarmă și am coborît, erau multe lumini și tovarășul antrenor ne-a numărat și ne-a spus că din acest moment incepem.
1. în prima zi ne-am cunoscut între noi și ne-am cazat.

fete cu fete, băieți cu băieți, un doctor ne-a cîntărit, ne-a pipăit, ne-a căutat în giț, în cap și ne-a pus multe întrebări și ștampile, la toate noi răspundeam : da, iar el ne mai punea o ștampilă.
2. tu ești cea mai bună, cea mai puternică, tu ești aici ca să ciștiți.
să mînci bine, să dormi bine să nu te doară burta.
3. în fața hotelului e o mare neînsemnată pe hartă, se spune că cine se scaldă în ea îi crește păr lung și bălai, pe malul ei alerg eu dimineața, într-o zi am plantat un păr în mare și a doua zi l-am găsit încărcat cu pere lungi și bălaie, de atunci am eu părul ăsta.
4. sintem mulți concurenți și multe limbi necunoscute, să nu mi le fure port poemele în buzunar, de obicei vorbim între noi prin semne, pentru acesta ne folosim de : degete, nas, gură, ochi, urechi, eu desenez o linie dreaptă, el desenează o linie frîntă.
5. fiecare crede, aici, că el va ciștița, sintem inotători, dar știm să facem de toate : să sărim la groapă să sărim cu prăjina să sărim de la trambulină de la diferite înălțimi, ne măsurăm ne pindim ne cîntărim din priviri, o oră pe zi inotăm în propriul nostru pahar pus cu grijă de mama, dar numai o oră pe zi, și fiecare crede că el va ciștița.
6. pe prietenul meu îl cheamă lu, într-o zi ne-au dat la fiecare cite o pereche de aripi ca să știm să inotăm și prin aer și am făcut intrecerea, nu prea știa nimeni să zboare, eu m-am urcat în spatele lui și mi-am pus amindouă perechile de aripi, Ne-am înălțat foarte sus, Eu îl țineam strins, Din cind în cind îl mai scăpam, dar îl prindeam repede aproape de pămînt, Ce-i de jos aplaudau emoționați, Cind am obosit s-a urcat el în spatele meu și și-a pus perechile de aripi, Din cind în cind mă mai scăpa dar mă prindea repede, Aproape de finish ne-am luat fiecare aripile și am am ajuns primii, Fiecare cu aripile lui.
10. telegramele de la mama sint pătate de ruj, asta inseamnă că mama mă sărută, telegramele de la mama miros a prăjitură cu griu și nucă, asta inseamnă că de acolo din pămînt imi ține ea pumnii strinși.
11. e ziua concursului, ne primim pieziș, pentru ciștițigător s-a pregătit un tort mare cu frișcă, priviri posesive de la fiecare, bazinul are atitea culoare citi concurenți sint, nu avem voie cu aripi nici pe dinafară, nici pe dinăuntru, nu avem voie cu costume de baie ca să nu trișăm, în tribune, lume multă și pe o pancardă scrie în toate limbile : „nu trebuie să vă fie rușine“, ne adunăm la start, ne scuturăm miinile, picioarele și uităm tot ce-am învățat, de fepeni ce sintem imi aduc aminte de un poem cu evantai, din care imi făceam eu vînt să-mi fluture părul, cineva urlă : luați locurile, se aude o detunătură care trece prin capetele noastre, și ne aruncă în apă, eu inot prost fluture, fără aripi, și fac intoarceri greșite, imi vine să orăcăi ca broastele sau copiii cind sint mici, pe margine mi se fac semne cu colacul de salvare, în telegramă mama ținindu-mi pumnii.
ALINA DURBACA
Rubrică realizată de LUCIAN AVRAMESCU

Miracol și realitate

Strecurându-ne cu mare băgare de seamă printre mulțimea de bicicliști, privind totul cu o incântare și un interes mereu sporite încercăm să reperăm și să descifrăm, în spiritul nostru de europeni, Danangul, port și deopotrivă urbe păstrătoare a unor vestigii grațioase despre istoria acestor locuri. În Muzeul de sculptură Cham istoria și cultura sublimă în esență cunoașterea, expresia filozofiei de viață demonstrează rafinamentul, credința și importanța tradiției milenare, vitalitatea și particularitățile unui popor atît de încercat prin vremuri. Trecutul nu se află numai în muzeu, ci și în experiența de viață, noul integrându-se temeinic și cu discreție. În definitiv Danangul este un muzeu natural și nu doar vegetația luxuriantă susține afirmația, mai fiecare loc se recomanda ca atare de la sine. Muntele Ngu Hanh Son, auster, izvor al unor mituri, reflectîndu-se în apele mării, și-a umplut roca. Numit de locuitorii Muntele celor cinci elemente sau Muntele de apă, de aici a fost și este luată materia din care oamenii și-au durat case și-au mesterit vase și au sculptat statui; în peșterile naturale au cio-

plit neînchipuit de frumoase pagode și chipuri de zei, prin rivna lor au creat locuri de reculegere într-o singulară accepție a înțelegerii omului cu natura, a întemeierii binelui pe semnificații. Te afli lingă sau chiar în mijlocul perfecțiunii universului: culorile, roadele pămî-

La Danang dimineața răsare din mare, apele se-mpurpurează în ritualul solar, pe deasupra plutește o boare stelară ce se pierde pe nesimțite și aerul devine sticlos și dulce ca o amintire de acasă. În centrul orașului ca și în cartierele mărginașe viața își recapătă rit-

universal.

Danangul, ca pretutindeni în Vietnam, înseamnă mister, antichitate și innoire, purtînd caratele autenticității unui spirit doritor de simplitate în vastul proces alternativ al devenirii umane. Străzile vechi, cu case construite după un tipic anume, vestigiile păstrate cu sfințenie se integrează organic adevărului contemporan: blocurile, instituțiile culturale, întreprinderile vorbesc în alți termeni în perimetrul raportului trecut-prezent-viitor, atestă amploarea fenomenului actual al construcției în țara prietenă.

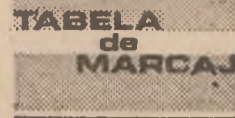
Alte lucruri frapază la Danang. Altele sînt de văzut și de înțeles. Așa că seara ne învăluie repede cu parfum de mirodenii și cu ospitalitate. Puțin ostentativ ne așezăm la masă; o cină spectaculoasă pregătită după rigorile gastronomiei vietnameze. În fața noastră un impresionant buchet de orhidee, cîteva din cele 280 de soluri cîte se cultivă la Danang. Ciocnim un pahar de Cughui. Muzica umple aerul de fluturii bucuriei. Chuc suc khoe. Sănătate! Suridem și vorbim, în limba prieteniei, despre miracol și realitate.

PAVEL PEREȘ

tului, puritatea florei alcătuiesc un document viu unde cuvintele sînt pasări cîntătoare, unde fructele provin dintr-o acumulare fastuoasă, unde modernitatea și desuetudinea se îmbină tainic și normal. „Munteții” de la Ngu Hanh Son dau forme dorite pietrei după metode străvechi, privesc liniștiți la televizor, cultivă pămîntul cu unelte folosite cu mai multe decenii în urmă, minuiesc cu dezinvoltură utilaje electrice. Vechiul și noul se amestecă absolut incredibil, dar totodată simplu, firesc.

mul trepidant. În ușa hotelului ne așteaptă interpretul. Zimbetul i se alungește șiret. Ne-a pregătit o surpriză. Călătorului îi stă bine cu drumul, zice, (știe nu-antele limbii române, a studiat în România) și din vorbă-n vorbă ajungem la My Son, vestigiu antic peste care timpul și războaiele au lovit necruțător. Fascinantă priveliște. Linile arhitecturale, sculpturile sînt de-a dreptul excepționale. Desigur, o construcție monumentală ca o caracteristică a artei, specifică peninsulei, îmbogățind patrimoniul

Bumbescu — Benfica 0 — 0!

Dacă Benfica era Petrolul și dacă Steaua ar fi jucat cu Benfica măcar cum a jucat cu Petrolul, mergeam la Lisabona cu un cit-de-cit liniștitor 2—0. Cum, însă, Benfica-i un pic mai mult decît Petrolul, M.T.K., Omonia și Glasgow Rangers și cum — aici i-aici! — ai noștri n-au jucat cu portughezii nici cît au reușit cu petroliștii prahoveni, rețurul va începe de la zero-zero. Și, credeți-mă, nu va fi deloc amical!... Ce chiote am tras de bucurie c-am căzut cu portughezii și ce de griji ne mai făceam pentru finală, uitînd că drumul către Stuttgart trece pe la București și Lisabona! Și asta ne-a costat destul de scump, dezvăluindu-ne adevărul că, privite de sus, toate echipele par foarte mici. Mici-mici, da' pentru cine?! Că, pînă una-alta, nouă portughezii ni s-au dovedit egali la noi acasă și dacă ne-a fost greu să-i biruim aici, e de-asteptat să fie nitelus mai dificil la ei. Că, ați văzut, sînt mingicarii și sprintenii. Mai rar echipă care să-și permită tenis cu piciorul în partide oficiale și fotbal ridicat la rang de artă, ca la portughezi! Tehnic, să fim cinștiți, ne-au eclipsat și noroc că n-au marcat un gol, ca să ne putem scuza că ne-a lipsit un titular din apărare. Așa, însă, nu putem spune decît că ne-a lipsit atacul. Și mijlocul. Și o parte din apărare. Mai puțin Adi Bumbescu. Dinsul doar, dumnealui exclusiv, a fost și-acum stelist adevărat, crincen și valoros, dîndu-și jos genunchera cu care a ieșit la încălzire și luîndu-se la luptă din capla cu portughezo-suedezo-brazilienii! Altfel zis, Benfica Lisabona a jucat cu Adi Bumbescu-Steaua, scorul fiind egal și onorabil în formula respectivă: zero-zero! Printre adversarii lui Bumbescu din teren s-au numărat Diamantino, Balint, Elso și Pițurcă, cu toții declanșînd contraatacuri către poarta noastră, cel mai adesea inițiate însă de freneticul Gavrilă Pele Balint, pe care pînă și celebrul Eusebio l-a privit năuc de bucurie. Fără el am mai avea o șansă în retur, dar cu condiția să jucăm ce știm și ce putem cu-adevărât, pornind de la premisa că și portughezii au mai învățat și ei un pic de fotbal și, oricît de mari am fi noi, trebuie să-i luăm în serios. Că din glumă ați văzut cu ce ne-am ales, tocmai cînd finala era atît de aproape. Aproape am zis?! Atunci așa e!

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

FEMEI LUCRIND LA RĂZBOI, pictură de ȘTEFAN DIMITRESCU, semnat stînga jos „Șt. Dimitrescu”. Tablou cu dimensiunile 0,620 X 0,500 m, ulei pe carton. Expus în cadrul Galeriei Naționale — Secția de artă modernă și contemporană — Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România.

Făcînd parte din „Grupul celor Patru” condus de N.N. Tonitza, Ștefan Dimitrescu are, firește, clare afinități estetice cu la fel de inspirații săi colegi. Un patetism de primăvară străbate creația plastică a acestor artiști, intersectat cu starea tonică de tinerțe spirituală. Fapt evident și în pictura

lui Șt. Dimitrescu, deși aici nuanțele capătă accente grave ce dau principala caracteristică a originalității artistului. Argumentează această afirmație și tabloul „Femei lucrînd la război”, nedat dar, în orice caz pictat spre sfîrșitul vieții lui Ștefan Dimitrescu (1886—1933). Impresionantă este sobrietatea

liniilor și claritatea lor — o sugestie, desigur, despre universul țărănesc. Întoarcerea spre motivele și temele naționale a unei întregi generații de artiști și scriitori din epocă a generat și acest tablou în care apar creatori anonimi de artă populară. Mesajul este pregnant pus în cadrele tabloului — femcia tinăra de la război precia mestesugul artei populare de la o bătrînă falnică. O scenă relevantă din perimetrul permanenței spiritualității noastre. (E.M.).

A VENIT TREPTAT, CA UN AMURG DE VARĂ

New York, mai 1980

DICK CAVETT: ...Într-o noapte, mama dumneavoastră a primit un telefon amenințător. Ne puteți povesti despre asta?

BORGES: Da, a primit un telefon în toată noaptea. Am auzit telefonul sunînd. A doua zi de dimineață am întrebat-o: „Am visat eu sau a sunat telefonul?” „Nu, n-ai visat. M-a sunat un oarecare și mi-a spus: —Am de gînd să te omor și pe tine și pe fiul tău—. Și mama i-a răspuns: „Nu-i greu să-l omori pe fiul meu, îl găsești în orice zi. Cît despre mine, am peste nouăzeci de ani. Trebuie să te grăbești. Dacă nu, n-o să mai apuci să mă omori.” După care, s-a dus să se culce.

CAVETT: Mi-ar place s-o cunosc. Mai trăiește mama dumneavoastră?

BORGES: Nu, a murit acum cinci ani. Avea nouăzeci și nouă de ani. Pe vremea aceea îi părea rău. Adică spunea: „Ei bine, asta e prea mult. E, într-adevăr, îngrozitor să trăiești pînă la nouăzeci și nouă de ani”.

CAVETT: Așa este.

BORGES: Da, E îngrozitor să trăiești și pînă la optzeci de ani. Hai să spunem că este îngrozitor să trăiești. Dar n-ai ce face. Uneori, însă, poate să fie frumos. Acum, de exemplu, este frumos.

CAVETT: Acum totul e-n regulă?

BORGES: Da, bineînțeles. Sînt la New York. Stau de vorbă cu dumneata.

CAVETT: Vă place New Yorkul.

BORGES: Da. Mă gîndesc la New York în termenii lui Walt Whitman, O. Henry și, de asemenea, în termenii unei adevărate frumuseți. Zgîrieni care țînesc ca niște fîntini arteziene. Este un oraș foarte liric.

CAVETT: Senor Borges, orbirea dumneavoastră este ereditară?

BORGES: Da. Mi-am văzut tatăl mu-

rind orb și zimbitor. La fel bunica din partea tatălui. Era din nord, din Northumberland. Am văzut-o murînd oarbă și zimbitoare. Și străbunicul meu tot orb a murit. Nu știu dacă zîmbea sau nu. Nu pot să merg mai departe de atîl. Eu sînt a putra generației.

CAVETT: Ce schimbări s-au petrecut atunci cînd ați orbit?

BORGES: Am descoperit că orbesc încetul cu încetul, așa că n-a existat un moment anume. A venit treptat, ca un amurg de vară.eram bibliotecar șef la Biblioteca Națională și am început să descopăr că sînt inconșurat de cărți fără litere. Apoi prietenii mei și-au pierdut chipurile. Apoi am descoperit că nu mai e nimeni în

CAVETT: Mă gîndesc uneori că ați fi fost mai fericit dacă v-ați fi născut puțin mai devreme de 1899, pentru că lineți foarte mult la perioada aceea.

BORGES: Cred despre mine că nu sînt un scriitor modern. Sînt un scriitor din secolul al nouăsprezecelea. Noutățile mele sînt noutăți din secolul al nouăsprezecelea. Nu mă consider contemporan cu suprarealismul, dadaismul, imagismul sau cu bufoneriile atît de respectate ale literaturii. Mă gîndesc la literatură în termenii secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Sînt un admirator al lui Bernard Shaw și al lui Henry James. [...]

BORGES DESPRE BORGES

Miturile unei mari constințe

ogîndă. Apoi toate lucrurile s-au întunecat, iar acum pot să deslușesc doar albul și griul. Două culori imi sînt total interzise: negrul și roșul. Pe amîndouă le vād maro. Cînd Shakespeare a spus „întunericul pe care-l vād orbii” a greșit. Orbilor le este interzis întunericul. Eu trăiesc înconșurat de o ceață luminoasă.

CAVETT: O ceață luminoasă.

BORGES: Cenușe sau albăstruie, nu sînt foarte sigur. Este mult prea întunecată. Aș spune că acum trăiesc înconșurat de o lume albăstrie.

CAVETT: Albăstrie.

BORGES: Tot așa de bine poate să fie și gri.

CAVETT: Cînd v-ați dat seama că orbiti, ați încercat să citiți cît mai mult și cît mai repede?

BORGES: Nu. Bineînțeles că așa ar fi trebuit să fac. De atunci — asta se întîmpla în 1955, anul revoluției — am recitat foarte mult, dar de citit, n-am citit prea mult. [...]

CAVETT: Ați încercat vreodată să scrieți în engleză?

BORGES: Da, dar respect prea mult limba engleză. Am scris două sau trei poezii pentru prieteni, și acestea au luat drumul tiparului, dar acum n-aș mai încerca așa ceva. Fac tot ceea ce pot cu spaniola. În definitiv, spaniola este destinul meu și unealta mea. Este limba mea maternă.

CAVETT: Scrierile dumneavoastră sînt pline de labirinturi, incitcel și tipare ciudate; sînt artistice, aceste înflorituri, sau reprezintă ceva viu?

BORGES: Le consider niște semne esențiale, niște simboluri esențiale. Nu le-am ales. Ele mi-au fost date. Am rămas la ele pentru că mi se pare că sînt simbolurile potrivite cu starea mea de spirit. Mă simt întotdeauna descumpănit, uimit, așa că labirintul este un simbol adevărat. Acestea nu sînt, cel puțin pentru mine, procedee literare sau artificii. Nu le consider niște

artificii. Ele fac parte din destinul meu, din felul meu de a simți, de a trăi. Nu eu le-am ales. [...]

CAVETT: Ați spus undeva că nefericirea este o adevărată binecuvîntare pentru scriitor.

BORGES: Aș spune mai degrabă că nefericirea este una dintre multele unelte date scriitorului. Sau unul dintre multele materiale, ca să folosesc o altă metaforă. Nefericirea, singurătatea, toate acestea trebuie folosite de scriitor. Chiar și coșmarul este o unealtă. Multe din povestirile mele mi-au fost date de coșmaruri. Am coșmaruri mai tot timpul.

CAVETT: Care este povestirea în care nimeni nu îmbătrînește? După un timp nimeni nu mai moare. Așa că sînt oameni de toate vîrștele pentru eternitate. Unul dintre personaje se dovedește a fi Homer...

BORGES: A, da, bineînțeles. În povestea asta unul dintre oameni a trăit atît de mult încît a uitat de Homer și de limba greacă. Se numește Muritorul, cred. Dar este scrisă în stilul baroc. Nu mai scriu așa astăzi [...]

CAVETT: Credeți că este important să fii nemuritor?

BORGES: Aș vrea să mor pe de-a întregul, trup și suflet și să fiu uitat.

CAVETT: Asta este dorința dumneavoastră cea mai mare.

BORGES: Cît despre numele meu, de ce să-mi pese de el? Este un nume așa de stingaci, Jorge Luis Borges, seamănă cu Jorge Luis Jorjes, sau Borge Luis Borges, și se împleticește limba. Nici eu nu-l pronunț ușor.

CAVETT: V-ați descurcat destul de bine, dacă ne gîndim cît timp ați făcut practică.

BORGES: Da, optzeci de ani. Am peste optzeci de ani.

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

Grigore Vieru, el însuși un poem

Rar mi-a fost dat să întâlnesc un poet cu atita lumină în suflet, cu atita bucurie și credință întru poezie, încât el însuși e un poem de care nu te mai saturi să-l asculți și să-l vezi, ca Grigore Vieru. El și-a menținut, într-o lume a versului contorsionat, îndepărtător de filonul sensibilității, bucuria rostirii sensurilor elementare, cele care mențin umanul în sfera umanului, cele care dau gravitate și măreție tragică, lumină și lacrimă ființei noastre gânditoare. El, poetul Grigore Vieru, unul din ultimii cavaleri romantici ai penei puse în slujba candorii și purității, dă o teribilă lecție de putere a poeziei neclătinate din îndatoririle ei fundamentale. Una, cea mai importantă, ar fi aceea de a ne face mai frumoși pe dinlăuntru și mai sensibili, mai generoși și mai apelați către bătaia de ceasornic înlăcrimat a inimii.

De curind, Grigore mi-a trimis un plic de la Chișinău, cu trei texte, zice el,

de cintece. Poezia lui, precum bine știm, se cintă frecvent în R.S.S. Moldovenească și nu numai, iar discurile cu cintece pe versurile sale nu-s puțin. El nu se înspăimintă de imbunătățirile criticii la poezia cîntată, ba chiar consideră că una din șansele supraviețuirii poeziei, într-o lume preponderent tehnică și grăbită până la sufocare, este percutia către masele largi prin cintece. Am incredințat aceste texte, așa cum i-am promis poeziei cîntate, unui compozitor care s-a și apucat de lucru. Sper să rezulte trei cintece pe măsura acestor emoționante respirări lirice, conținând tulburătoare versuri, versuri de-o gravă simplitate, semnate de unul din poezii adevărați ai acestui sfârșit de mileniu.

LUCIAN AVRAMESCU

Mama Evdochia

Reintors acasă din război
Aș veni la tine-ntii și-ntii,
Ori sosind din cosmos înapoi
Aș veni la tine-ntii și-ntii.
Dacă m-aș preface-n împărat
Aș veni la tine-ntii și-ntii
Din vreo ocnă grea eliberat
Aș veni la tine-ntii și-ntii.

REFREN

Lumină lină
Care mă alină —
Măicuța mea de lacrimi ce dor.
Lumină mare
Tămăduitoare —
Măicuța mea, măicuța mea de dor.

Revenind de pe străin pământ
Aș veni la tine-ntii și-ntii
Dacă m-aș întoarce din mormint,

Aș veni la tine-ntii și-ntii.
Aș veni măicuța-n prima zi,
Aș veni la tine-ntii și-ntii,
Chiar de-aș ști că nu te voi găsi
Aș veni la tine-ntii și-ntii.

Măicuța mea.

Trandafirul și compozitorul

E o noapte numai poezie
Cineva-mi zvirli pe geam o floare
Cred că fata din copilărie
Sau vreo cîntăreață-ncepătoare.

REFREN

Un trandafir
Mi-a căzut pe clavier,
Un trandafir pe al dorului fir!
Un trandafir

Intr-o noapte albastră
Un trandafir
Aruncat pe fereastră!

Toamna mai e caldă, frunza rară
Draga trandafirului nu vine.
Mă uit în tîrziul de afară,
Iar tîrziul, trist, se uită-n mine

REFREN...

Coperit ușor de cărunțe
Mă gindeam la viață că-i pelină,
Mă gindeam la viață cu tristețe,
Dar am scris un cîntec de lumină.

Încet amurgește

În fiecare dimineață
Mă pieptăn singură-n oglindă,
Demult deșertul ei de gheață
Nu vine nimeni să-l aprindă.

Nu vine nimeni să invie
Adîncul ei de apă moartă
Pe care trist, cu nostalgie,
Vechi amintiri din nou mă poartă.

REFREN :

Încet se răcește
Și frunze prin aer colindă
Ca ultimile stele.
Încet amurgește,
Încet amurgește-n oglindă
Și-n gîndurile mele.

Nu pot uita cum în oglindă,
Pe cînd mă pieptănăm visată
Venea cu dor să mă cuprindă
Cel care n-am să-l uit vreo dată.
Se-aștern ușor-ușor omături
În părul meu ca de mătăsoasă.
Și nu e nimenea alături
Să-mi spună că mai sint frumoasă.

Dimineața, într-o zi cu noroc, mirele care nu e îmbrăcat azi cu tradiționalul nostru halat, ci cu un costum european, însoțit de naș, vine cu fața luminată de bucurie, nu cu lectica cum era înainte obiceiul ci cu mașina la soacră acasă spre a-și lua mireasa care nici ea nu-i îmbrăcată în stil vechi (coroană în formă de cap de fenix, halatul roșu ca aurora) ci cu rochia albă și cu voal alb. Mirele cinstesc întii strămoșii, servesc ceaiul, se întorc, apoi, peste câteva zile la mama soacră acasă... încheind astfel nunta după obiceiurile vechi. De atunci, noii căsătoriti încep, mină în mină, noul lor drum în viață.

Aceasta este ceremonia de nuntă des întâlnită în societatea chinezilor. Obiceiurile s-au modificat în măsura în care China și-a întărit relațiile cu țările din occident.

Căsătoria e un eveniment foarte important în viața unui om, nu trebuie ignorată deloc. Oamenii în vîrstă o să aleagă pentru tineri o zi bună, cu noroc după „Cartea universală”. Ceilalți mai superstițioși roagă un ghicitor să hotărască ziua nunții după cele 8 hieroglife de la nasterea fetei și a băiatului (an, lună, zi și oră). Fiindcă se spune că faptele bune vin în pereche, de aceea, chinezii preferă să aleagă o lună cu soț pentru nuntă, dar există și excepții: dacă te-ai căsătorii în luna iunie, înseamnă că o să ai soție numai o jumătate de an, de aceea, de obicei, în luna aceasta nu se fac nunți.

CEREMONIA TRIMITERII DARURILOR

Căsătoria este însoțită la chinezi — și acest lucru se întâmplă din timpuri imemorabile — de ceremonia darurilor (și se spune și trimiterea darurilor). Obiceiul se păstrează în societatea de azi. Ceremonia primirii darurilor se face cu o săptămînă sau două înainte de nuntă, condiția e să fie o zi bună, norocoasă.

În ziua aceea, băiatul trimite bani și daruri fetei acasă. Darurile sint, în genere, o pereche de luminări în formă de dragon și de fenix, două sticle de băutură, picioare de porc, un cocș și o găină, mandarine și plăcinte. Oamenii de la Fujian și Chao Zhou mai adaugă la darurile citate înainte banane și pere galbene, ceea ce înseamnă prosperitate și copii numeroși (băieți). Iar cei din Guang Dun trimt și nuci de cocos vechi și areca. „Nucile de cocos” vechi se pronunță la fel cu „moș” (socrul) adică să trăiască împreună trei generații, bunicul, tinerii căsătoriti și nepotul, iar „areca” se pronunță la fel cu „iubitul” (soțul),

de aceea fata trebuie să primească un sir întreg de areci, alegînd una singură pe care o dă apoi băiatului, semn că fata să fie toată viața cu un singur „lang” — soț.

După ce primește fata darurile, ea nu ia decît o parte din ele, după obicei, restul îl inapoiază băiatului împreună cu darurile ei. Darurile fetei cuprind: doi trandafiri, două veioze, fructe, prăjituri Zhongzi (orez preparat cu carne, curmale, învelit cu frunze de bambus) și altele. Înainte, în darurile fetei trebuia să fie și un costum pentru mire, o farfuje cu rodii și o farfurie cu mandarine, iar în cele ale băiatului să fie zece ouă, pentru ca mireasa să poată face masaj pe față cu ele. Acum fetele care așteaptă mărițișul știu să-și protejeze pielea cu alte metode, așa că cele zece ouă sint excluse. Cît despre bani, ei s-au transformat sim-

că numai așa tinerii căsătoriti pot avea mai mulți fii. Aceasta e mentalitatea veche a societății agrare potrivit căreia a avea mulți fii înseamnă că ai multe fericiri. Concomitent cu progresul societății, îmbunătățirea modului de producție și aplicarea cu succes a planului de natalitate în familie, chinezii nu mai fac așa.

CEREMONIA PIEPTĂNATULUI

Intrucît China are o suprafață foarte întinsă, cu relief variat, fiecare provincie, fiecare localitate are specificul ei pentru nuntă. Din cauza provenienței lor, obiceiurile chinezilor diferă mult de la o localitate la alta. Cum ar fi obiceiul pieptănăturii. Acesta e specific oamenilor din provincia Guang Dun, Sang Tou, înseamnă pieptănare. În ochii bătrînilor,

Obiceiuri de nuntă la chinezi

bolice în plicuri din hîrtie roșie în care sint cițiva yuani.

Cînd mirele vine cu darurile la fată acasă, el trebuie să fie însoțit de o pețitoare, de regulă o bătrînă norocoasă dintre rudele băiatului, bătrîna trebuie să aibă un soț sănătos și casa plină de fii și nepoți.

După ce fata a primit darurile și băiatul a primit întoarcerea darurilor, ambele părți se grăbesc să le trimită împreună cu invitațiile rudelor apropiate spre a le comunica această veste bună.

TRIMITEREA ZESTREI

După obicei, cu o zi sau două înainte de nuntă, viitoarea mireasă trimite mirelui acasă, ca zestre: mașina de cusut, hainele și lucrurile de folosință zilnică. Aceasta este trimiterea zestrei. Iar acum, mulți tineri căsătoriti după ce primesc apartamentul de la stat, aranjează direct mobilele și alte lucruri în noua lor locuință, astfel că ceremonia trimiterii zestrei nu se mai potrivește pentru actuala mireasă.

Printre obiceiurile chinezilor la nuntă, mai există o ceremonie de aranjat patul. Ceremonia trebuie să fie condusă de un „bătrîn cu soarta bună”. După ce termină de aranjat patul, mai invită pe doi sau mai mulți băieți să doarmă o noapte sau să sară de câteva ori pe pat. Unii mai pun două ouă. Generația veche consideră

numai cei care au făcut ceremonia pieptănăturii sint adulți. În seara de dinaintea nunții, viitorii miri se spală cu ceai din frunze de greșfruit, se îmbracă apoi cu o pijama albă; se așează fiecare în camera lui, în fața unei perechi de luminări în formă de dragon și fenix. Un bătrîn norocos, cu pieptenele în mină, spune de trei ori urări de armonie pînă la adînci bătrînce între soț și soție, piaptănă pe viitorul mire de trei ori. În casa viitoarei mirese există, la fel, o bătrînă cu soarta bună care o piaptănă pe fată urîndu-i fericire, înțelegere, armonie....

INTIMPINAREA MIRESEI

A doua zi, dimineață, mirele îmbrăcat cu un costum european, se urcă într-o mașină împodobită cu eșarfe multicolore, însoțit de naș, condus de pețitoare care ține în mină un pui, băutură și fructe, merge cu mare bucurie la mireasă acasă. Cum sosește acolo, mirele e întimpinat de cumnatul, care-l deschide portiera mașinii. Cumnatul e de obicei fratele mai mic al miresei sau un băiat din rudele ei apropiate. După ce coboară din mașină, mirele dă primul pachet roșu cumnatului. De regulă, ca să ajungă pînă la ușa miresei, el trebuie să treacă printr-o barieră a surorilor. Ele sint ori surorile mai mici, ori prietenele ei bune. Acestea stau la ușă, nu-l lasă pe mire să intre decît după ce tirguiesc cu el

bani pentru pachetul roșu, suma să fie cu nouă (jiu, se pronunță la fel cu vesnicie) pînă cînd sint multumite ambele părți, apoi ele îl conduc pe lang (mirele, se pronunță la fel cu lupul) în cameră.

CEREMONIA CEAIULUI

Acum frumoasa și fermecătoarea mireasă îl așteaptă sfioasă în sufragerie. Dar mirele nu o poate lua cu el încă. El trebuie să aibă răbdarea să se așeze frumos la masă, să mănince ceva. După obiceiurile oamenilor de la Chao Zhaou și Fu Jian, mirele și nașul trebuie să bea un ceai făcut din ochiul dragonului (fruct specific Chinei) cu ouă fierte.

Acest ceai nu se servește așa de ușor. Nu pentru că-i amar și-i înghiți greu, ci și din cauza regulilor complicate care însoțesc ceremonia ceaiului. Mirelui și nașului le trebuie pricepere, abilitate ca să servească acest ceai. Ei trebuie, mai întii, să taie cu lingura albusul ouălor care alunecă într-un castron din porțelan, dar nu le pot tăia în bucăți. Mirele și nașul sint bineînțeles instruiți în acest protocol înainte de a veni la mireasă acasă. Ia închipuiți-vă, ce interesant ar fi să-i vedem cum, cu lingura în mină, prind cu mari eforturi ouăle alunecoase în castron.

După ceai, mirele o ia pe mireasă la ceremonia închinării zeului ceresc și a celui pămîntean, apoi îi servesc pe socrii cu ceai. La plecarea din casa miresei, o bătrînă cu o umbrelă în mină împăștie niște orez în toate părțile și o conduce pînă la poartă.

INTOARCEREA DUPĂ TREI ZILE LA MAMA ACASĂ

După obiceiurile vechi, la trei zile după nuntă mireasa trebuie să se întoarcă împreună cu soțul la mama acasă. Darurile pentru întoarcerea la mama acasă cuprind fructe, trestie de zahăr. Cei de la Guang Dong mai adaugă un purcel fript, întreg, ceea ce înseamnă că mireasa a fost fecioară, altfel familia băiatului ar putea să ofere un purcel neîntreg cum ar fi fără o ureche etc... Aceasta ar fi o mare rușine pentru fată.

Obiceiurile unui popor, condițiile inconjuroare și stilul lui de viață sint foarte strins legate între ele. De aceea, o dată cu îmbunătățirea condițiilor în care trăiește și cu schimbarea stilului lui de viață, sub izbirea valurilor noii epoci, multe obiceiuri vechi la nuntă o să fie înlocuite cu noile aspecte. Nimeni nu-i în stare să oprească progresul.

MENG HUIRONG

